

Louis James

GHIDUL XENO® FOBULUI

Xenofobie:

s.f. (<fr: *xénophobie)* frica irațională de străini, probabil justificată, întotdeauna de înțeles.

austriecii

NEMIRA
plăcerea lecturii

Louis James

Ghidul Xenofobului - Austriecii

Louis James
The Xenophobe’s Guide to The Austrians

Traducere din limba engleză Cornelia Bucur

Coperta colecţiei: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Ilustraţia copertei: Irina DOBRESCU

Redactor: Nicoleta Ghement
Tehnoredactor: Alexandru Csukor

ISBN 978-606-579-045-2

elefant.ro

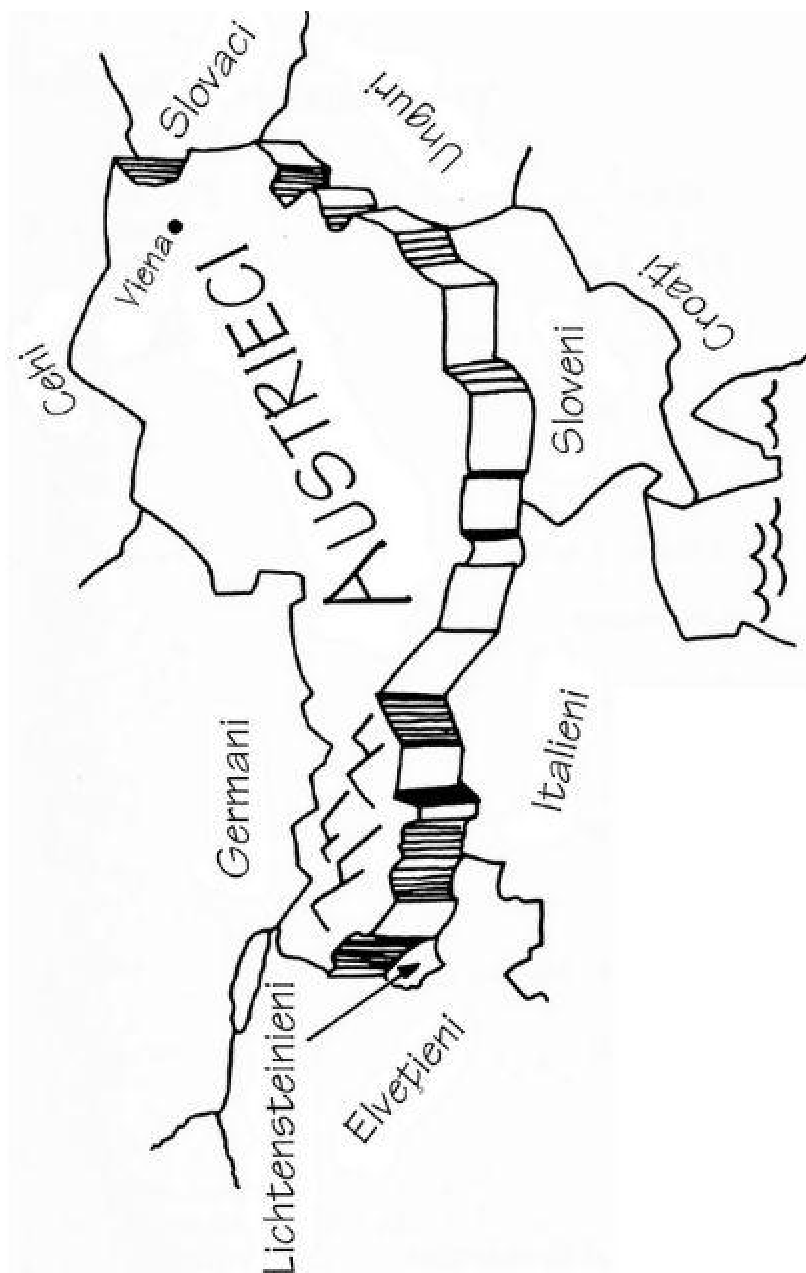
***

Cuprins

- Limbă

Louis James şi-a petrecut douăzeci de ani, mai mult sau mai puţin rodnici, contemplându-l pe *Homo austriacus*. În ciuda contactului zilnic cu specia, consideră că este mai uşor să îl descrii pe Yeti (despre care nu există nici o informaţie sigură), decât pe austriac (despre care există prea multe, toate contradictorii). În ciuda acestei dificultăţi, el a petrecut numeroase ore de cercetare amănunţită pe teren, în cafenele, crame etc., rafinându-şi observaţiile în vederea studiului de faţă, fericit să constate că mulţi dintre prietenii şi cunoscuţii din Austria se arată dispuşi să îi dea o mână de ajutor.

După ce s-a stabilit la Viena, a elaborat permanent rapoarte cu privire la enigma Europei Centrale, nădăjduind în special că, mai devreme sau mai târziu, va descoperi o nouă cheie pentru dezlegarea ei (cea veche a fost aruncată în Dunăre, cu ceva timp în urmă).

Austria are 8 milioane de locuitori, în comparaţie cu 10 milioane cehi, 5 milioane slovaci, 10 milioane maghiari, 2 milioane sloveni, 59 de milioane italieni, 7,5 milioane elveţieni, 82 de milioane germani şi 306 milioane americani.

Naţionalism şi identitate

Avertisment

În Austria a curs multă cerneală referitor la dureroasa temă a indentităţii naţionale. Chiar există? Ar trebui să existe? Se amplifică sau se restrânge? Îi aparţine doar trecutului sau va ieşi la suprafaţă cândva, în viitor? Ipohondrii se plâng de bolile lor; pe austrieci îi preocupă identitatea.

Identitatea austriacă stă suspendată undeva, între istoria imperiului şi loialităţile parohiale. „În alte ţări, scrie un istoric englez, dinastiile constituie episoade din istoria popoarelor; în Imperiul Habsburgic, popoarele reprezintă complicaţii în istoria dinastiei.” Republica Austriacă nu s-a născut decât în 1918, după ce popoarele care formau Imperiul Austro-Ungar şi-au câştigat independenţa; după cum se exprima destul de brutal Clemenceau: *L’Autriche, c’est ce qui reste,* adică Austria este ceea ce mai rămâne.

Cum îi văd alţii pe ei

Un istoric german remarca odată, puţin cam nepoliticos, că bavarezii sunt veriga lipsă dintre austrieci şi fiinţele umane. Uitase, se vede, că vechii austrieci au venit din Bavaria, mai puţin câţiva alemani.

Părerea germanilor despre austrieci nu s-a îmbunătăţit odată cu trecerea timpului. Hoarde întregi de nemţi merg în frumoasa Austrie pentru schi, alpinism şi sex; chiar şi uriaşul Helmut Kohl, fostul cancelar german, îşi petrecea vacanţa de vară pe malul lacurilor austriece, încercând fără succes să mai piardă din greutate. Din nefericire, asta nu a făcut decât să întărească imaginea Austriei ca loc unde te duci când nu eşti în totalitate serios şi a austriecilor ca popor nu tocmai serios.

Germanii consideră că austriecii, în special vienezii, au o înclinaţie către *Schlamperei* (dezordine sau confuzie), ceea ce localnicilor nu li se pare un defect. (Această caracteristică a fost descrisă de un englez ceva mai tolerant ca „un fel de lene, un spirit lejer care degenerează rapid în neglijenţă. Ea este întâlnită la toate nivelurile ierarhiei sociale, făcându-i pe cei din vârf să piardă bătălii, iar pe cei de la bază să neglijeze sarcini banale.”)

Opinia germanilor despre incompetenţa austriecilor îşi are, fără îndoială, rădăcinile în istorie, căci armatele habsburgice au pierdut bătăliile duse cu prusacii cu o regularitate monotonă. De departe, cea mai cumplită s-a înregistrat la Königgrätz (Sadowa, 1866), unde soldaţii austrieci au dat o mână de ajutor artileriei inamice, purtând frumoase uniforme albe, generalii lor nereuşind să înţeleagă de ce duşmanul a refuzat cu încăpăţânare să pună în practică planurile de bătălie pe care ei le elaboraseră cu răbdare în urma elegantelor manevre de acasă. După cum se plângea un comandant, după înfrângere: „De fiecare dată, pe

Schmelz (terenul de paradă din Viena) a funcţionat perfect." Pe germani îi uluieşte plăcerea cu care austriecii relatează această poveste cu final tragic pentru ei. Din punctul de vedere al unui prusac, autoironia aplicată înfrângerilor militare este o dovadă de toleranţă faţă de propriile greşeli, toleranţă care nu poate să ducă însă decât la alte înfrângeri.

Germanii mai insistă şi pe tema legendarei (şi, în mare parte, inventatei) zgârcenii austriece, încercând să acrediteze ideea că există cel puţin un alt popor mai strâns la pungă decât ei înşişi. Un münchenez se oferă să-l ducă pe un vienez acasă cu maşina. Acesta nu se oferă însă să plătească benzina, ci, mai mult, îi cere să facă un ocol imens pentru a ajunge la periferia unui oraş unde susţine că are de rezolvat o afacere. Acolo se dovedeşte că avea în portbagajul maşinii douăsprezece sticle returnabile. Un anunţ dintr-un ziar vienez îl avertizase că un magazin din suburbia respectivă dădea cu cinci cenţi mai mult pentru sticlele goale decât oricare altul din Viena. Văzând expresia de pe faţa prietenului german, austriacul se oferă să achite benzina consumată în plus. În cele din urmă, plăteşte treizeci şi şase de euro pentru a face o economie de şaizeci de cenţi.

Maghiarii au învăţat să îşi privească vecinii cu oarecare afecţiune, în special pe proprietarii magazinelor de computere ieftine şi pe cei ai firmelor de maşini second-hand. Budapestanii trăiesc aşteptând perpetuu, sau măcar sperând, un val de investiţii ale oamenilor de afaceri austrieci. În satele de la graniţă au apărut afişe în germană, care fac reclamă la coafeze, dentişti şi alte produse comerciale, misterioase.

Oricare ar fi situaţia economică, legăturile austro – ungare sunt o realitate. Principalele domenii în care cele două popoare au elemente în comun le asigură o funcţionare în general bună. Un austriac care intră, prin căsătorie, în isteria controlată a unei familii maghiare, descoperă că lucrurile sunt ca acasă, mult exacerbate însă, în timp ce

maghiarul constată că rudele prin alianţă gătesc munţi de mâncare grea şi hipercalorică, pe care îl obligă să o mănânce până la ultima firimitură, exact cum făcea propria lui mamă.

Nu limba comună îi diferenţiază pe austrieci de maghiari, ca pe austrieci de germani sau pe englezi de americani. Aşa că maghiarul învaţă limba germană, care pentru el este limba banilor şi a avansării în carieră, fermecând pe toată lumea cu vocalele lui pitoreşti şi proverbele maghiare neobişnuite. Niciuna din rubedeniile austriece nu are nesăbuinţa de a încerca să înveţe maghiara, lucru unanim considerat ca fiind imposibil, astfel încât el poate continua să vorbească fără grijă la telefonul din casă, cu partenerii de afaceri dubioşi de la Budapesta.

Cum îi văd ei pe alţii

Austriecii au sentimente amestecate faţă de germani, neştiind dacă aceştia ar trebui priviţi ca nişte potenţiali salvatori sau potenţiali cuceritori. Este cu neputinţă de ignorat în totalitate germanizarea ce se strecoară în economie. (Unele trusturi importante din presa centrală sunt 50% în proprietate germană şi aproape orice scriitor austriac care vrea să ajungă „în vârf” se grăbeşte să îşi găsească un editor german.) Uneori, germanii trebuie curtaţi şi măguliţi, pentru că ei oferă soluţiile. De exemplu, catedrele universitare sunt adesea oferite profesorilor germani, pentru că sforăria politică internă îi blochează pe toţi ceilalţi candidaţi. Frustrarea austriecilor este complicată şi de faptul că sunt parţial dispuşi să accepte ideea că un savant german are mai multă greutate decât unul austriac, în timp ce, pe de altă parte, îi consideră pe nemţi *Piefkes* (termen peiorativ, care se referă la aroganţa lipsită de umor a milităroşilor prusaci).

Ceilalţi vecini ai austriecilor sunt italienii, slavii, maghiarii şi elveţienii. Cu italienii s-ar fi putut înţelege foarte bine, dacă aceştia nu le-ar fi răpit sudul Tirolului, printr-o înţelegere dubioasă încheiată cu Aliaţii, în timpul Primului Război Mondial. Lucrul acesta poate fi însă trecut cu vederea, deoarece italienii furnizează în mod tradiţional Austriei compozitori, arhitecţi, dive şi îngheţată, toate foarte simpatizate. De asemenea, trimit autocare întregi cu turişti. Vânzătorii din magazinele vieneze (care învaţă limbi utile) au devenit mari maeştri în a le convinge cu blândeţe doamnele italience incompetente lingvistic să aleagă cele mai scumpe obiecte expuse.

Printr-un efect invers, locuitorii din nordul suferind şi din estul Tirolului au trecut repede graniţa italiană când s-a dovedit că unele medicamente pot fi mai ieftine cu până la

40% în sudul provinciei. Dar, pentru un tratament medical sau unul stomatologic, soluţia cea mai inteligentă este o călătorie în Ungaria, unde domni şi doamne în halate albe, cu maniere impecabile, sunt pregătiţi şi dispuşi să îşi folosească deprinderile lingvistice şi de alt fel cu austriecii atât de atenţi la preţuri.

Situaţia cu slavii este ceva mai complicată. Cehii au fost, pe bună dreptate, iritaţi când împăratul Franz Joseph a încheiat o înţelegere cu ungurii, în 1867, creând Imperiul Austro-Ungar. Nu au înţeles de ce ei nu au fost consideraţi eligibili pentru un astfel de acord. (Răspuns: nimeni nu ştie unde se poate ajunge în relaţia cu slavii.)

Ceilalţi vecini slavi sunt slovenii şi slovacii. Slovacii (confundaţi şi acum cu cehii de cei neatenţi) merită, cu siguranţă, să fie amintiţi, ceea ce se şi întâmplă de obicei.

Afinitatea sau lipsa unei afinităţi între austrieci şi elveţieni constituie o problemă complexă, ce implică admiraţie, invidie şi dispreţ. Desigur, multă lume nutreşte asemenea sentimente faţă de elveţieni, dar austriecilor le este foarte greu să îşi ascundă iritarea pe care le-o provoacă vecinii care evită conflictele şi se îmbogăţesc inadmisibil de mult, mai mult chiar decât ei.

Elveţienii nu sunt orbi în ce priveşte ostilitatea latentă a austriecilor faţă de ei şi încearcă să se poarte cu cât mai mult tact. Şi, dacă nu pot reduce numărul piscurilor acoperite de zăpadă de pe teritoriul lor, care concurează cu staţiunile de schi austriece, pot măcar să ofere servicii bancare discrete celor cunoscuţi sub denumirea pitorească de *Steuerflüchtlinge* (literal, „cei care fug de taxe”). Atunci când firmele lor înghit firme austriece, ceea ce se întâmplă din când în când, adoptă o atitudine de unchi înţelepţi, fiind deosebit de atenţi faţă de sensibilităţile locale, prezentându-se în postura de parteneri generoşi, care îşi împărtăşesc cu generozitate cunoştinţele cu colegii austrieci.

Dar ranchiuna persistă. Într-unul din weekendurile sărace în ştiri, toate ziarele austriece de mare tiraj au scris pe

prima pagină despre prăbuşirea acoperişului băii publice din Zürich, din fericire nesoldată cu pierderi de vieţi omeneşti. O doamnă elegantă dintr-o cafenea vieneză, care citea despre tragedie, a fost auzită murmurând:

— În sfârşit, au păţit şi elveţienii ceva.

Cum se văd ei înşişi pe ei

Austria este împărţită în nouă *Länder* (provincii federale), care se consideră „austriece”, mai ales când este vorba să emită pretenţii la cota alocată din bugetul federal.

În altă ordine de idei, ele sunt sfidător carinthiană, burgenlandiană sau styriană (de exemplu, când li se cere să contribuie la distribuirea naţională a solicitanţilor de azil sau a refugiaţilor). Este adevărat, locuitorii din Salzburg şi-au exprimat odată dorinţa arzătoare de a deveni parte a Germaniei, iar Vorarlber-ul a încercat să se furişeze spre Elveţia; acum însă, toată lumea a decis să se aşeze la locul său şi să fie austriacă. Sau măcar să nu fie altceva.

„Austria, scria un pamfletar anonim în 1841, este un nume pur imaginar.” Mai mult, afirmă istoricul Roman Sandgruber, termenul este oricum o amestecătură filologică, deoarece rădăcina germană *austr* înseamnă „est”, în timp ce latinescul *auster* nu poate însemna decât „sud”. De fapt, Austria nu vrea să fie considerată un teritoriu răsăritean (e şi-aşa destul de rău că cehii au aşezat, cu viclenie, Praga la vest de Viena), dar şi mai puţin doreşte să fie percepută ca fiind o parte a Europei de Sud sau de Sud-Est (e şi-aşa suficient de aproape de temuţii Balcani, mulţumesc foarte mult).

Orice austriac care se respectă îţi va spune că e din Europa Centrală, considerându-se locuitor al teritoriului care a fost odată inima spirituală şi politică a Europei Centrale. Din nefericire, nu ştie nimeni unde este sau a fost cu adevărat „Europa Centrală” (deşi geografii susţin că centrul geografic real al continentului este situat în vecinătatea Minsk-ului, afirmaţie care enervează pe toată lumea, mai puţin pe locuitorii din Belarus).

Amplasarea reprezintă aproape o obsesie pentru austrieci deoarece, după cum explică Sandgruber, „Forţa Austriei

vine, în mare, din ideea de mijloc, de centru, de compromis şi manifestă o pasiune aproape narcisistă pentru calea de mijloc şi nivelarea extremelor”.

Dar complexitatea geografică nu e nimic faţă de complexitatea psihologiei austriacului. Un protestant din Tirol poate trăi foarte bine într-o realitate istorică paralelă cu un catolic din Austria Inferioară, în timp ce un vienez de origine slavă, aflat la a doua generaţie, nu are nimic în comun cu un carinthian de descendenţă germană care mai visează şi acum la „Germania Mare”.

Când celebrul om din Epoca de Piatră (poreclit Ötzi) a scos capul dintr-un gheţar, în 1991, italienii au declarat că e unul de-al lor. O comisie de savanţi a stabilit că stătuse culcat, totuşi, puţin dincolo de graniţa austriacă, doar cu un metru sau doi, iar un reporter a întrebat sarcastic de ce „nu s-au uitat pur şi simplu în paşaportul lui”. Morala poveştii este următoarea: chiar şi omul-gheţurilor, după atâţia ani de depozitare la rece, este la fel de confuz în ce priveşte propria origine ca toţi ceilalţi austrieci.

Caracter

Nu este uşor de făcut o analiză generală a austriecilor, cu originile lor amestecate, şvabe, bavareze şi slave. Cât despre vienezi, complexitatea combinaţiei de rase şi contradicţiile rezultate în firea lor sunt legendare. Unii afirmă că sunt iubitori de plăceri, prietenoşi şi cu „o inimă de aur vieneză”, în timp ce alţii îi consideră vicleni, posomorâţi, oportunişti şi dezagreabili. În realitate, pot fi şi aşa, şi aşa.

Locuitorii celorlalte provincii par mai omogeni, cu caracteristici determinate în parte de situarea şi/sau de originile lor rasiale. În Vorarlberger şi Tirol, de exemplu, sunt uşor de recunoscut calităţi asemănătoare celor ale elveţienilor, precum hărnicia, înclinaţia către economie, cucernicia şi încăpăţânarea. Patriotismul local este mai cu seamă prezent la carinthienii cu sânge fierbinte din sud, al căror şovinism notoriu este determinat de prezenţa unei destul de numeroase minorităţi slovene.

Ca rezultat al limbilor, trăsăturilor şi diversităţii de *Weltanschauungen* (moduri de a privi lumea) care alcătuiesc noţiunea colectivă de „austriac”, aceştia continuă să vieţuiască respectând o sumă întreagă de tradiţii, capabili să ocupe mai multe poziţii simultan. (Un austriac a înfiinţat Institutul pentru Studierea Conflictelor şi altul, Richard Coudenhove-Kalergi, a formulat pentru prima dată ideea unei uniuni paneuropene bazate pe consens, nu pe forţă.)

Alte trăsături ale firii austriacului care depăşesc graniţele provinciilor datează de pe vremea lui Metternich (1814–1848), când conformismul era impus populaţiei cu o mână de fier. Conformismul, pe de o parte, şi strategia „emigrării interioare”, pe de alta, au devenit tehnicile de supravieţuire tradiţionale adoptate de austrieci atunci când se confruntă cu cazuri de *force majeure*.

Emigrare interioară

Evitarea neplăcerilor cu autorităţile a încurajat dominaţia formei de prezentare în detrimentul substanţei. Conform acestui model, austriecii au două existenţe, una pentru dosarele birocratice şi una pentru uz normal, ei devenind mari maeştri în domeniul realităţilor paralele.

Consecinţa care decurge de aici este aceea că firea austriacului capătă o poleială sub care se pot amplifica frustrările şi resentimentele; şi aici se găsesc rădăcinile atitudinii sale ambivalente faţă de putere, amestecul de servilism şi dispreţ nemăsurat cu care îi priveşte pe toţi cei pe care îi consideră drept mari şi tari. În Austria, aruncarea în aer a pretenţiilor este un sport naţional, unul care poate fi savurat de toată lumea pentru simplul motiv că pretenţiile există pentru a fi aruncate în aer. Dramaturgul Franz Grillparzer, care a fost din multe puncte de vedere austriacul *par excellence*, geniul morocănos cu un loc de muncă sigur în sectorul de stat, observa că, pentru compatrioţii lui, „măreţia este primejdioasă, iar faima, o vanitate găunoasă".

Această opinie pare să le fi fost inculcată austriecilor încă dinainte de prăbuşirea marelui lor imperiu. Ea se leagă de atitudini faţă de putere care datează din vremea unei forme de guvernare absolutiste, cu autoironia dezvoltată de oameni care erau (sau se credeau) mai talentaţi decât autoritatea în faţa căreia trebuiau să se plece. Acest lucru a făcut din austrieci un amestec de previzibil şi imprevizibil, deopotrivă amabili şi maliţioşi, loiali şi alunecoşi, excesiv sau nu destul de încrezători în propriile forţe, iar din Austria, un loc unde aroganţa de tavernă se evaporă brusc, lăsând locul modestiei spirituale şi un simţ exacerbat al ridicolului ameninţă deopotrivă realizările adevărate şi şarlatania.

Outsiderul trebuie să păşească prudent prin această sală a oglinzilor, unde toate generalizările sunt la fel de valabile ca şi opusul lor. Sau, după cum formula în mod caracteristic autorul austriac de drame şi comedii Johann Nestroy: „Din când în când, aş vrea să mă înfrunt pe mine însumi, ca să văd cine e mai tare: eu sau eu însumi.”

Conservatorism versus creativitate

Firea paradoxală a austriacului combină atitudini profund conservatoare cu uşurinţa inovaţiei şi a invenţiei. Această tensiune creatoare îmbracă, de obicei, forma obstrucţionismului oficial faţă de ideile bune, dar uneori este valabilă şi reciproca. De exemplu, populaţia s-a arătat indignată de intenţia lui Iosef al II-lea de a o convinge să utilizeze sicrie reciclabile, cu o trapă în partea inferioară, prin care alunecau cadavrele. (Împăratul a fost nevoit să bată în retragere, nemulţumit însă de atitudinea risipitoare a supuşilor.)

Conservatorismul rigid este considerat vinovat pentru ceea ce cu mare deliciu este descris drept *österreichische Erfinderschicksal* – soarta presupus tipică a austriacului de a fi ignorat atunci când inventează ceva. Se spune că oamenii aflaţi la putere sau birocraţii din subordinea lor resping inovaţiile nedorite prin utilizarea uneia din cele trei metode de apărare posibile:

Das hamma noch nie gemacht – Aşa ceva nu am făcut niciodată (şi nici nu intenţionăm să începem să facem acum);

Das hamma immer schon so gemacht – Aşa am procedat întotdeauna;

Da könnt ein jeder kommen – Atunci ar putea veni oricine (care să ne ceară să aplicăm o idee la fel de aiuristică).

Austriacul are nevoie de multă muncă de convingere pentru a-şi vedea tradiţiile schimbate în numele modernizării şi eficienţei. El este ataşat de sărbătorile religioase din calendar, anacronice într-o lume în care salariaţii primesc compensaţii generoase în perioada concediilor. El ţine la cârnatul lui, la berea insipidă şi la vinul tânăr şi alb, al cărui gust seamănă izbitor de mult cu pilitura de fier. Preferă familiarul, lucrul testat şi încercat noutăţii, pe

care o consideră tentativa unor persoane necunoscute de a câştiga bani pe spinarea lui.

Dar el poate fi, în aceeaşi măsură, deschis la ideile noi şi, în consecinţă, lipsit de înţelegere faţă de platitudinile ipocrite emanate în contul intereselor bine stabilite şi de reacţiile întârziate.

Având două capete, asemenea zeului Ianus, ţara pare să privească în urmă chiar şi atunci când merge înainte şi viceversa. Specifică îi este capacitatea de a păstra o distanţă ironică faţă de mâna moartă a trecutului şi de pretenţiile viitorului, un scepticism potrivit minţii curioase a austriecilor. Astfel, jumătate dintre ei sunt obsedaţi de muncă, în timp ce cealaltă jumătate sunt pe deplin conştienţi de deşertăciunea strădaniilor omeneşti.

— De ce aleargă toţi oamenii ăştia ca disperaţii? este începutul unei glume austriece.

— Concurează la un maraton, vine răspunsul.

— Dar de ce concurează?

— Pentru că învingătorul urmează să primească un premiu consistent.

— OK. Dar atunci ceilalţi de ce mai concurează?

Atitudini şi valori

Statut

Pentru austrieci, încercarea de a obţine stabilitatea ia forma nostalgiei după ierarhiile care determinau pe vremuri locul fiecărui om, de la prima la ultima treaptă a scării sociale.

Până la îndepărtarea monarhiei habsburgice, în 1918, Curtea regală a rămas izvorul tuturor tipurilor de patronat. Pentru a ajunge departe în viaţă, aveai nevoie de *Protektion*, adică de o persoană care să te recomande pentru avasare. Aici îşi are originea obsesia austriecilor pentru titluri şi formule de adresare, care îndeplinesc dubla funcţie de a-ţi întări statutul în ochii celor din jur şi de a flata persoana care (speri) te va ajuta să urci scara socială.

Deşi toate titlurile nobiliare au fost abolite prin lege acum multă vreme, există încă o listă aparent interminabilă de titluri profesionale din care omul îşi poate alege. Poziţiile cu un farmec baroc se găseau în serviciul public, cu titluri precum *Hofrat* (consilier aulic – Consiliul Aulic s-a înfiinţat în 1498). Câteva dintre cele nouăsprezece titluri enumerate în Lista funcţiilor publice în 1910 sunt utilizate şi astăzi. Chiar dacă transferarea activităţilor de stat către sectorul privat erodează treptat aceste ranguri oficiale, termenul de *Hofrat* are şanse să rămână în mentalul austriecilor timp de multe generaţii de acum încolo.

Formula de adresare oficială, care nu foloseşte numele, ci titlul, se aplică şi în sus, şi în jos în Austria. Se spune că şoferii care lucrează pentru guvern pot ajunge până la ameţitorul rang de *Fahrmeister* (maestru de condus), cu condiţia să supravieţuiască timp de câţiva ani pe post fără să fie implicat în vreun accident grav.

Ceea ce se întâmplă în sistemul birocratic se petrece şi în cel academic, unde diversele grade de realizare profesională sunt respectate cu religiozitate: chiar dacă deţii numai o diplomă de licenţă chinuită, tot poţi să scrii pe cartea de vizită *Herr* sau *Frau Magister* Schmidt sau, în cazul inginerilor, titlul sonor de *Diplom-Ingenieur* Jones.

Deţinătorul unui doctorat poartă invidiatul titlu de *Doktor* (care poate fi decisiv când încerci să găseşti o masă la un restaurant deja aglomerat). Dacă obţii statutul de *Dozent* (lector universitar), poţi aspira apoi la cel de profesor, care va rămâne însă *Extraordinarius* (asociat), dacă nu reuşeşti să obţii o catedră. Aceasta este o poziţie atât de importantă, încât portarii (cel mai sensibil barometru al statutului social din Austria) îndreaptă spre tine valuri sicofante atunci când treci pe lângă ei şi o aureolă, palidă, dar vizibilă, îţi străluceşte deasupra capului atunci când catadicseşti să te adresezi naţiei dintr-un studio de televiziune.

Femeile-profesor sunt o specie rară, aşa că nu vă lăsaţi păcăliţi de titlul de politeţe *Frau Professor*, obţinut de soţiile profesorilor printr-un proces de osmoză socială. Osmoza nu funcţionează însă şi în sens invers, căci în lumea sistemului academic austriac, una a şovinismului masculin, soţului socialmente anihilat al unei *Frau Professorin* nu i se va spune în veci *Herr Professor*.

Poţi evita capcanele şi obstacolele promovării profesionale (şi sociale) intrând în afaceri şi îmbogăţindu-te. Ca să demonstrezi că te-ai ajuns, trebuie să-ţi construieşti o vilă într-o zonă selectă, la preţuri astronomice (ceea ce i-a adus dizgraţia unui fost vicecancelar, a cărui vilă ostentativă a convins Fiscul să se intereseze de originea fondurilor sale). Dacă vila nu este considerată suficient de impozantă, poţi oricând să achiziţionezi titlul de consul onorific şi o obscură ţară africană care vine odată cu el. Munca nu este foarte solicitantă, iar antetul dă bine pe hârtia de corespondenţă.

Un simbol împortant al statutului este automobilul – mai ales dacă este Mercedes, BMW sau Audi. Chiar şi familiile cu

mijloace financiare limitate cumpără de cele mai multe ori maşina cea mai pretenţioasă pe care şi-o pot permite, în vreme ce *Gastarbeiter* (muncitorii străini) investesc în mod tradiţional în modelele mai mari de Mercedes, la mâna a doua (uneori foarte la mâna a doua), cu care fac vâjâind drumul între Viena şi ţările de baştină, însoţiţi întotdeauna de întreaga familie şi de cea mai mare parte a averii acesteia.

Toţi austriecii sunt specialişti în preţurile maşinilor astfel încât a deţine modelul german potrivit este echivalentul unei declaraţii de venit net uşor de înţeles de către fiinţele inferioare care sunt posesorii de Lada şi pietonii.

Avere şi succes

Atitudinea austriacului mediu faţă de bani şi succes este, în cel mai bun caz, una ambivalentă. Uneori, se face simţită invidia, alături este vorba despre un scepticism adânc înrădăcinat (bazat pe ceea ce călătorul din tramvaiul vienez îşi închipuie că ştie despre modul în care funcţionează sistemul). Atunci când cineva ajunge în centrul atenţiei, prima întrebare pe care şi-o pun toţi ceilalţi este: „Cine-l ţine în braţe?” Bineînţeles, este posibil să fi ajuns unde a ajuns cu ajutorul talentului şi energiei; pe de altă parte, după cum se va grăbi să te anunţe orice persoană bine informată, mai există câteva zeci de indivizi, la fel de bine sau şi mai bine pregătiţi.

Atitudinea aceasta poate fi, în cea mai mare parte, explicabilă. Austria este o ţară mică, dar cu o populaţie, în general, educată şi este puţin probabil să existe întotdeauna suficiente poziţii înalte pentru toţi cei capabili să le deţină. „Pe cine ştii” este, inevitabil, cel puţin la fel de important ca şi „ce ştii”. În felul acesta, ambiţiile neîmplinite reprezintă suferinţa cronică a unui larg segment de populaţie, înclinat să vocifereze.

Ocaziile relativ rare şi nevoia permanentă de a-ţi păzi spatele au dus, în trecut, la apariţia unei tendinţe de „a da totul câştigătorului” în viaţa publică, tendinţă care a intensificat scepticismul muritorilor de rând. Există chiar şi o expresie pentru ea, *Ämterkummulierung* (acumularea posturilor, în cele mai multe cazuri un eufemism pentru „acumularea salariilor”). Când gunoiul răscolit din viaţa politică a scos la iveală statutul Băncii Naţionale de borcan cu miere pentru deţinătorii de funcţii care îndeplineau cuminţi ordinele, s-a aflat că guvernatorul instituţiei primea un salariu comparativ cu care cel al preşedintelui Rezervei Federale americane era doar mărunţiş. Mai mulţi directori

erau remuneraţi princiar pentru contribuţii invizibile aduse procesului decizional al băncii şi este posibil ca aceia cărora li s-a cerut să-şi golească birourile în urma scandalului să-şi fi amintit cu mare greutate unde erau aceste birouri.

Un popor care s-a aflat în tabăra celor învinşi în cele două conflagraţii mondiale, care a trecut printr-un război civil, o hiperinflaţie şi câteva prăbuşiri spectaculoase ale bursei, toate pe parcursul ultimelor trei generaţii, poate fi scuzat dacă manifestă o oarecare doză de prudenţă comportamentatlă. În felul acesta s-ar putea explica de ce austriecii au devenit cei mai fanatici adepţi ai economiilor din lume, strângând miliarde în conturi de cele mai multe ori cu dobânzi ca vai de lume.

Înainte ca Uniunea Europeană să scoată în afara legii caracterul anonim pe care îl aveau *Sparbücher* ţcarnetelor de economiiţ, acestea au reprezentat forma de economisire preferată de majoritatea austriecilor, în ciuda faptului că era una surprinzător de neprofitabilă. Deşi dobânda se taxa la sursă şi, în consecinţă, venitul obţinut din dobânzile nedeclarate era minim, anonimatul asigurat de *Sparbüch* (nu se foloseau nume, ci doar parole) era un simbol pregnant al capacităţii austriacului obişnuit de a da cu tifla autorităţilor şi al hotărârii sale de a evita riscurile.

Imigranţi

Vecinii slavi ai austriecilor sunt, în principal *Gastarbeiter* şmuncitori străiniţ, majoritatea fiind la Viena, unde sunt angajaţi în domeniul construcţilor şi al serviciilor. Aproximativ 16% din locuitorii capitalei (unde este concentrată a cincea parte din populaţia Austriei) sunt străini. Majoritatea acestora (aproape jumătate) provin din ţările fostei Iugoslavii. Surprinzător, germanii constituie al doilea grup de imigranţi ca mărime (mulţi studiază în Austria datorită sistemului de norme aplicat de universităţile germane, în special pentru facultăţile de medicină). Vin apoi turcii şi polonezii, urmaţi de un număr mare de persoane provenite din fostele ţări comuniste din Est, care obţin accesul la locurile de muncă din Austria după aderarea respectivelor state la Uniunea Europeană. Mulţi dintre aceşti nou-veniţi lucrează şi plătesc taxe în Austria de ani de zile, Federaţia Patronatelor numărându-se printre cei mai puternici susţinători ai lor.

Dar suspiciunile legate de activitatea reală a „străinilor”, fie ele justificate sau nu, dau apă la moară politicienilor de extremă dreapta, care profită de pe urma campaniilor alarmiste pe tema mafiei, a traficului de droguri sau a economiei subterane. Aceasta din urmă este însă ceva ce majoritatea austriecilor aprobă tacit, dacă nu de altceva, măcar pentru că ea este echivalentă cu o fereastră reparată la jumătate de preţ.

Oarece sentimente împotriva străinilor se manifestă prin baruri, unde se aud murmure pe seama celor numiţi *Tschuschen* (termen peiorativ pentru popoarele din Balcani) şi care sunt o privelişte obişnuită în Südbahnhof (gara de unde se pleacă spre sud), cu ale lor *Tschuschen-Koffer* (valize de *Tschuschen*, adică sacoşe din plastic). În acelaşi

timp însă, austriecii recunosc că aceşti lucrători harnici acceptă muncile pe care ei nu se mai coboară să le accepte.

Majoritatea cărămidarilor (numiţi *Ziegelbehm* sau „cărămidari din Boemia”) din Viena secolului al XIX-lea erau cehi. Opinia băştinaşilor despre obiceiurile lor părea să se concretizeze în termeni precum *tschecheren*, care înseamnă „a bea” (alcool, desigur, şi în cantităţi mari) şi *Tschecherl*, care denumeşte o lingură murdară sau o cârciumă jegoasă, în ciuda faptului că cehii au dat bucătăriei austriece ceea ce are ea mai bun: găluştele. Total inofensivul împărat Ferdinand, care a fost trimis la Praga, se pare că a făcut o observaţie care contrazice ideea că ar fi fost cam prost, respectiv: „Eu sunt împăratul şi vreau să mănânc găluşte.”

În ciuda câtorva probleme cu şcolile, care devin neîncăpătoare din cauza copiilor imigranţilor, străvechiul mecanism de absorbţie vienez funcţionează: cu ajutorul educaţiei austriece, copiii slavi devin bilingvi şi apoi imposibil de distins de omologii lor din istorie, care au parcurs acelaşi proces şi ale căror nume umplu cartea de telefon a Vienei. (Încă din 1787 se spunea că nici o familie vieneză „nu îşi poate urmări ascendenţa mai mult de trei generaţii”.)

Artistul de cabaret Hugo Wiener ilustrează acest proces de asimilare printr-un scheci: într-un birou al Serviciilor pentru Străini, doi funcţionari chestionează un turc, care solicită prelungirea valabilităţii permisului de şedere. Printr-o pantomimă elaborată şi într-o germană stricată, ei îi transmit întrebările. Este căsătorit? Are un loc de muncă? Unde locuieşte? Un cetăţean mai inimos chiar încearcă să faciliteze comunicarea, dar unul dintre slujbaşi îi spune să-şi vadă de treabă. Este limpede că turcul înţelege cu greu pantomima adeseori înşelătoare şi întrebările cu sintaxa lor chinuită. În cele din urmă, soseşte un al treilea funcţionar, care, neştiind ce s-a întâmplat până atunci, îi pune turcului aceleaşi întrebări, dar într-un dialect vienez foarte rapid. Spre uimirea primilor doi funcţionari, turcul răspunde la fel

de rapid şi detaliat, într-o germană fără cusur. „Ia te uită, exclamă unul dintre funcţionari, şi noi, care încercam să-l ajutăm, explicându-i totul în turceşte!”

Religie

În Austria, ca şi în alte ţări catolice, credinţa coexistă cu bunăstarea materială în aşa fel încât ambele să aibă cât mai puţin de suferit. Cetăţenilor li se aminteşte de obligaţiile faţă de Biserică prin existenţa unei taxe speciale. Ea se bazează pe principiul că o achiţi automat, dacă nu faci efortul (considerabil) de a opta în mod explicit să nu o plăteşti. Eşaloanele superioare ale Bisericii au intrat în panică atunci când asociaţia contribuabililor a început să pună sub semnul întrebării caracterul dezirabil sau chiar etic al unui asemenea sistem. Episcopii au apărut la televiziune pentru a prezenta activitatea benefică a Bisericii în domeniul operelor de caritate şi al conservării monumentelor. Protestele lor, în întregime justificate, nu pot însă masca adevărata cauză a problemei, şi anume popularitatea tot mai scăzută a unei instituţii care a ignorat o jumătate de milion de credincioşi care au cerut participarea la numirea episcopilor, hirotonisirea prelaţilor-femei, abolirea celibatului obligatoriu pentru preoţi şi o „evaluare pozitivă” a sexualităţii de către Biserică.

Timp de secole, credincioşii şi-au împărţit substanţiala rezervă de obedienţă între Biserică şi monarhie. Atunci când conştiinţa i-a obligat să respingă linia oficială, au adoptat tactica „emigrării interioare”, scăpând de conflictul ideologic şi ascunzându-se în câte un colţişor liniştit al vieţii private. Dar un nou spirit planează asupra „Insulei celor binecuvântaţi”, cum era descrisă odinioară, cu multă aroganţă, Austria. Politica aglomerării ierarhiei bisericeşti cu episcopi reacţionari a dat rezultate negative spectaculoase. Scandalul în care a fost implicat nici mai mult, nici mai puţin decât arhiepiscopul-cardinal al Vienei s-a dovedit a fi picătura care a umplut paharul multor catolici liberali. Când înaltul prelat a fost acuzat de molestarea băieţilor pe care ar

fi trebuit să îi păstorească, Biserica s-a refugiat iniţial în negare, apoi în străvechiul principiu ecleziastic: *Was nicht sein darf, nicht sein kann* („Ceea ce n-ar trebui să se întâmple nu poate să se fi întâmplat”). Mai târziu, când numărul acuzatorilor a început să crească alarmant, domnul în chestiune a fost dus pe furiş la o mănăstire din Germania.

Cel care l-a înlocuit în funcţia de arhiepiscop-cardinal a demarat un proces de micşorare a daunelor, dar orice gest conciliant pe care îl face tinde să fie imediat subminat de câte unul dintre episcopii reacţionari. În timp ce prelaţii liberali părăsesc Biserica, mulţi dintre „cei binecuvântaţi” par să vrea să arunce întreaga „Insulă” în aer.

Comportament

Idilă casnică

Viaţa de familie a austriecilor este o nesfârşită căutare de *Gemütlichkeit* sau confort intim, care se obţine prin colecţionarea de obiecte, care variază de la esteticul cel mai plăcut la kitsch-ul ameţitor. Aglomerarea de lucruri este adesea cufundată într-o penumbră stygiană, considerată liniştitoare şi demnă de către proprietari, dar care, pentru un oaspete, poate face dificilă localizarea gazdei sau identificarea mâncării. Dacă această atmosferă este tipică pentru vechiul stil de viaţă al clasei de mijloc, apartamentele moderne tind să se apropie acum de cealaltă extremă, emanând o jovialitate rece, accentuată de culorile pastel şi mobila din lemn de brad de la IKEA.

Gospodina austriacă medie este mândră, dacă nu chiar obsedată, de căminul ei. Papucii sunt întotdeauna la îndemână, pentru ca musafirii să nu murdărească vreunul din covoarele aspirate până au ajuns extrem de docile. Praful impresionează prin absenţă şi toaletele şi băile lucesc mulţumite, ca în reclamele pentru produsele de curăţat. Copiilor li se îngăduie o oarecare dezordine în camerele lor, dar altfel domneşte ordinea: oale, cratiţe, pahare, scule, cărţi etc. au o funcţie primară, şi anume aceea de a se afla la locul lor, care adeseori pare să fie mai importantă decât funcţia lor secundară, aceea de a fi luate de acolo şi folosite.

Într-o lume ideală, între *Ordnung* şordineţ şi *Gemütlichkeit* există o armonie perfectă: într-un astfel de univers, nimeni nu scapă scrum de ţigară pe covor şi hârtia igienică nu se termină niciodată. Domnul şi doamna österreicher stau fericiţi, cocoţaţi în acest cuibuşor care nu se murdăreşte niciodată, făcând dragoste şi crescându-şi puii în timpul care le mai rămâne între curăţenie şi lustruitul argintăriei.

Copii

Atitudinea austriecilor faţă de copii, ca şi faţă de multe altele, pare a fi contradictorie. Dacă este să-i dăm crezare psihiatrului austriac Erwin Ringel, numeroşi copii sunt afectaţi pe viaţă de atitudinea autoritară, pudibonderia în materie de sex şi alte rele inspirate de părinţi. Dar oricine a cunoscut direct o familie de austrieci şi pe pretenţioşii săi descendenţi va crede cu greu această afirmaţie, căci atitudinile autoritare au fost înlocuite aproape în totalitate de cele liberale. În realitate, într-un an părinţii austrieci cheltuie mai mult pe jucăriile unui copil decât părinţii din orice altă ţară europeană. Şi, deoarece nimeni nu a afirmat până acum că aceste jucării ar fi, de fapt, pentru uzul părinţilor, trebuie să presupunem că adevăraţii beneficiari sunt copiii.

Bătrâni

Deşi austriecii în vârstă pot să arunce priviri ucigătoare copiilor neastâmpăraţi din tramvaie şi autobuze, ei sunt capabili să reverse asupra bebeluşilor o admiraţie neîngrădită, încât să pară mai mare decât cea a Sfintei Fecioare. (S-ar putea spune că, în felul acesta, se demonstrează pur şi simplu preferinţa generaţiilor mai în vârstă pentru *unmündig* prin comparaţie cu *mündig*, adică pentru cei care nu pot răspunde obraznic, prin comparaţie cu cei care pot.) Fie ca ultimă răsplată pentru abundenţa de jucării, fie datorită unor coduri de comportament social adânc înrădăcinate, austriecii tind să se îngrijească de bătrâni, părând mai puţin dispuşi să-i trimită la azil, aşa cum se întâmplă în culturile anglo-saxone.

Dar prezenţa în casă a unui *Besserwisser* şatotştiutorţ care îşi exprimă fluent şi nestingherit opiniile despre cum este bine şi cum nu este bine să îţi creşti copiii duce inevitabil la apariţia fricţiunilor. Deoarece bărbaţii austrieci nu au curajul de a li se opune făţiş mamelor lor, de obicei sarcina de a duce bătălia între două voinţe diferite le revine soţiilor. Tabuurile sociale împiedică, în general, manifestările violente în sfera domestică, dar persoanele publice a căror şedere s-a prelungit mai mult decât trebuia nu beneficiază de aceeaşi imunitate: printre termenii peiorativi se numără *alter Trottel*, idiot bătrân, şi pitorescul *Grufti*, fugit din mormânt.

Animale

În Austria, dacă nu ţii o bunică, este foarte posibil să ţii o pisică sau un câine. Prietenii canini au atins un număr atât de mare în Viena, încât pe străzile oraşului se depun lunar cincisprezece tone de materii fecale.

Pentru a rezolva problema, a fost invitată o firmă pariziană care să facă o demonstraţie a activităţii de colectare a rahaţilor de către echipele de intervenţie motorizate şi îmbrăcate în salopete portocalii. Primarul însuşi li s-a alăturat în timp ce străbăteau în viteză oraşul, aspirând murdăria făcută de câini. S-a constatat însă repede că locuitorii burgului vienez nu intenţionează să se lase terorizaţi pe trotuare de energicii agenţi ai lui Rex Jegosul. O soluţie cu adevărat democratică la problema rahatului de câine nu a fost găsită nici până în ziua de astăzi.

Un loc special în inima austriecilor îl ocupă calul; nu prea multă lume îşi poate permite să deţină unul, dar, în mod tradiţional, caii sunt văzuţi ca aducând un plus de demnitate fiinţelor omeneşti, în special împăraţilor şi generalilor. Cei mai cunoscuţi cai austrieci sunt, desigur, lipiţanii, care fac un dresaj asemănător baletului la Şcoala Spaniolă de Călărie din Hofburgul Vienei. Aceste splendide animale albe se bucură de toate atenţiile cuvenite înalţilor funcţionari de stat, sub formă de vacanţe generoase şi „o vară indiană” de linişte, la pensie. (Mareea privatizării a ajuns însă chiar şi la uşile grajdurilor cu lipiţani, ceea ce s-ar putea să ducă la pierderea acestor privilegii.)

În ce priveşte statutul de cel mai important aducător de valută străină, acesta nu le este contestat decât de Filarmonica din Viena şi de Corul de băieţi. Lipiţanii par să fi atins visul oricărui om de a combina prestigiul social cu siguranţa locului de muncă. Nu este de mirare, deci, că unul dintre primarii Vienei se lăuda că mulţi tineri austrieci „vor

să fie membri în Corul de băieţi când sunt mici şi armăsari lipiţani când se fac mari”.

Cozi

Talentul de a sta sau a nu sta la coadă diferenţiază mentalitatea „europeană” de cea „balcanică”. Vecinătatea Balcanilor se poate deduce din modul în care stau la coadă austriecii, o artă pe care nu o stăpânesc însă la perfecţie.

Austriacul mediu stă, într-adevăr, la rând, demonstrându-şi latura europeană, însă cu tendinţa de a avansa pe nesimţite, până ajunge, practic, la acelaşi nivel cu persoana din faţă. Pare veşnic pe punctul de a sări peste rând, dar nu o face niciodată. În afară de faptul că induce o stare de agitaţie nervoasă celui din faţa sa, manevra este relativ inofensivă, mai puţin la bănci. Aici, funcţionarii s-au văzut obligaţi să picteze urma a două tălpi galbene la vreo doi metri depărtare de ghişeu şi să pună anunţuri conform cărora, pentru respectarea confidenţialităţii, nimeni nu are voie să treacă de cele două urme până nu-i vine rândul. Şi, pentru că austriecilor le place să îşi apere intimitatea cu un zel vecin cu obsesia, acesta este un mesaj pe care până şi cei mai înrăiţi săritori peste rând sunt dispuşi să îl respecte.

Şofat

Există un domeniu de activitate unde predomină obiceiurile balcanice, şi anume condusul maşinii. Agresivitatea dezlănţuită a şoferului mediu austriac se datorează, poate, condiţiilor de trafic din această ţară mică, dar pare să fie şi o trăsătură de caracter. Dacă respecţi limita de viteză, te trezeşti rapid cu un căpcăun vânăt la faţă, într-un Opel, lipit de bara din spate şi făcându-ţi semn cu farurile. Dacă semnalizezi pentru a te înscrie pe o altă bandă într-un sens giratoriu, mai mult ca sigur că un şofer de Mercedes va accelera strâmbându-se şi venind din spate, ca să nu te lase să treci.

Cele mai răspândite tehnici ale nesimţitului vienez la volan sunt: să-ţi ia faţa, în ideea că, de fapt, victima nu păstrează banda de mers, să claxoneze imediat ce semaforul s-a făcut verde şi să facă semne cu farurile în toate împrejurările posibile.

De îndată ce se suie la volan, masculul austriac se transformă din şoarece într-un monstru. Afaceristul calm, târgoveţul blând şi prevenitor, chiar şi ospătarul servil devin brusc oameni ai cavernelor, pe roţi. Autostrada este locul unde austriacul se simte îndreptăţit să se descarce, arătând lumii că, oricât de umilit şi de călcat în picioare ar fi la serviciu, oricât de apăsat de papucul nevestei acasă, tot mai există în sufletul lui un colţişor unde rămâne pe vecie Arnold Schwarzenegger.

Maniere

Formule de salut şi de adresare

Austriecii sunt adepţii manierelor pline de formalism. Strânsul mâinii este un sport naţional, iar întârziaţii la şedinţele diverselor comisii întrerup lucrările până presează toate bucăţile de carne disponibile; şi vai de acela care nu salută la intrarea într-un magazin sau când cumpără un timbru!

Cea mai obişnuită formulă de salut austriacă este sud-germanul *Grüss Gott,* dar cei cu înclinaţii socialiste, atenţi să nu-l bage pe Dumnezeu la mijloc, salută cu *Gutten Tag.* Există formule de adresare măgulitoare, care pot fi utilizate fie ironic, fie ca forme perfect normale de curtoazie. Ierarhia abordărilor verbale politicoase urcă de la „respectele mele profunde”, trecând prin „cu stimă”, până la „cu devotament”. Din când în când, se întâmplă să primeşti câte o scrisoare care se încheie cu o expresie de consideraţie faţă de „respectata soţie” şi este semnată cu o înfloritură verbală de genul: „Al dumneavoastră devotat…”

Aceste formule îşi au originea în manualele de etichetă de la începutul secolului al XIX-lea şi în nuanţele ierarhiei sociale din timpul Imperiului Austro-Ungar.

Tot mai învechit, dar încă întâlnit ocazional, este obiceiul de a saluta femeile cu expresia *Küss die Hand* („Sărut mâna”), dar punerea lui în practică nu este întotdeauna primită cu bunăvoinţă. Mişcarea laterală a capului aplecat deasupra mâinii în chestiune este considerată mai mult decât suficientă şi vă ajută să evitaţi umilinţa mâinii retrase brusc, chiar înainte de impactul labial.

Sunt şi formule de adresare învechite care au trecut în categoria ironiilor, în principal din cauza exploatării lor nemiloase de către artiştii de cabaret şi a valurilor seismice

de falsă deferenţă din partea chelnerilor vienezi, ca de exemplu: *Gnädiger Herr* – „Înălţimea Voastră”, *Habedieehre* – „Îmi îngăduiţi onoarea”, sau *Gschamsterdiener* – „Preabună doamnă”, care pot fi şi ironice, şi sincere, în funcţie de context, aşa că este bine să fiţi atenţi.

Tinerii şi cunoştinţele apropiate renunţă la formulele scorţoase la venire şi la plecare, mulţumindu-se cu *Servus*, *Grüss Dich* şi (la Viena) *Papa.* Această lipsă de formalism nu trebuie să ne facă să credem că actul salutului a devenit mai puţin important. A nu saluta este considerat un afront personal şi puţine sunt încălcările de etichetă mai grave pe care le poate comite un austriac. Când Karl Kraus Ferdinand a compus un necrolog duşmănos pentru arhiducele Franz-Ferdinand după asasinarea acestuia, în 1914, acuzaţia cea mai gravă pe care i-a adus-o omului care, indirect, a declanşat Primul Război Mondial a fost că: *Er war kein Grüsser…* („Nu saluta…”).

Invitaţie la cină

Preludiul unei cine austriece este, adesea, un pahar cu *Schnaps* de fructe, care trebuie dat pe gât dintr-o mişcare. Deoarece se bea pe stomacul gol, are un efect aproape echivalent cu parafina aruncată în focul din sufragerie şi este considerat o metodă adecvată pentru a încălzi atmosfera pentru seara respectivă. Austriecii sunt obişnuiţi cu asemenea preliminarii şi nu manifestă nici un fel de reacţie, cu excepţia unei o uşoare intensificări a strălucirii ochilor.

Un alt aspect important al etichetei băuturilor intervine odată ce te-ai aşezat la masă. Nimeni nu are voie să bea până când gazda nu a ridicat paharul pentru a închina în cinstea tuturor celor prezenţi: *Prost, zum Wohl.* Atacul asupra vinului fără a aştepta acest ritual atrage priviri nedumerite, chiar dacă, după cum se întâmplă uneori, gazda este atât de ocupată cu conversaţia, încât a uitat să dea semnalul de începere a ostilităţilor. O gură sorbită cu mintea în altă parte poate atrage comentariul rostit pe ton blând: „Deci astă-seară bem ca englezii?” care, cel puţin, îi reaminteşte gazdei de îndatoririle sale, dar nu ajută cu nimic amorul propriu al vinovatului.

Unda verde la mâncare îmbracă, de obicei, forma unui ritual verbal asemănător – *Guten Appetit* sau *Mahlzeit* ş„poftă bună”ţ – dar după aceea, fiecare este pe cont propriu, literalmente pentru mulţi străini, căci austriecii sunt obişnuiţi cu felurile de mâncare grele şi pot devora cantităţi mari foarte rapid şi într-o manieră despre care se poate spune că dă dovadă de eleganţă sub presiune.

Chiar şi când nu e vorba despre a mânca şi a bea în societate, conduita austriacului rămâne disciplinată şi ordonată. Sunt cultivate formalismul şi pătrunderea într-o relaţie intimă, adică trecerea de la *Sie* („dumneavoastră”) la

Du („tu”) se poate face numai la iniţiativa celui mai vârstnic dintre cei implicaţi. (Atunci când soseşte clipa fermecată, el ridică paharul către tine, spunându-şi numele de botez; trebuie să răspunzi la fel şi, după aceea, nu mai trebuie să te temi că ţi-ai putea dezvălui planurile de evaziune fiscală în prezenţa lui.)

În schimb, o femeie anunţă: „Acum suntem la pertu” (face parte din prerogativele ei), în timp ce generaţia mai tânără a scurtat perioada de incubaţie dinainte de naşterea unei relaţii la pertu la câteva întâlniri sau chiar câteva ore. În medii care constituie un fel de francmasonerie *de facto*, cum este, de exemplu, cantina universităţii, se manifestă tendinţa de a renunţa complet la *Sie*. Pe de altă parte, colegii care şi-au petrecut o viaţă lucrând în două birouri alăturate pot păstra ostentativ adresarea cu *Sie*, mai ales dacă se antipatizează reciproc.

Umor

Nota esenţială a umorului austriac o constituie autoironia, o convingere nestrămutată că lucrurile se termină prost chiar şi atunci când se termină bine; aceasta este versiunea austriacă, rafinată, a celebrei vorbe italiene: „Ce bine ne era când ne era rău!”

Istoria austriacă este solul din care s-a hrănit un umor al pagubelor limitate sau al unei resemnări elegante, un umor care toarnă balsamul autoironiei peste rănile înfrângerilor mai mari sau mai mici. Atitudinea aceasta a fost admirabil descrisă de un general austriac, care a reacţionat la prefigurarea încă unei catastrofe militare, remarcând detaşat: „Situaţia este disperată, dar nu gravă.”

Austriecii preferă spiritul şi ironia jocurilor de cuvinte. Spiritul se manifestă în inventarea de nume minunat de vii, abilitate perfecţionată în cel mai înalt grad de actorul de comedie şi dramaturgul Nestroy, ale cărui opere sunt presărate cu creaţii ca *Lumpazivagabundus*, cuvânt compus din *Lump* (care înseamnă „ticălos”) şi „vagabond”.

Dialectul vienez este mai cu seamă bogat în invenţii extrem de descriptive, cum ar fi *Grabennymphen* („nimfele din Graben”), termen pentru prostituate, care datează din vremea când acestea se adunau pe Graben, care este acum cea mai şic stradă din Viena. (Se povesteşte despre contele Taaffe că, pe vremea când era prim-ministru, a făcut într-o zi o plimbare postprandială în zonă şi a remarcat surprins absenţa nimfelor. Însoţitorul său, funcţionar municipal, i-a explicat că fuseseră mutate pe străduţe mai dosnice, pentru că numărul lor mare făcea „cu neputinţă să mai deosebeşti femeile cinstite de cele uşoare”.

— Poate tu nu eşti în stare şi nici poliţia, i-a replicat Taaffe sec, dar noi, ceilalţi, ne descurcăm de minune.)

Umorul vienez este un distilat al suprarealismului şmecheros al cehilor, al umorului negru şi al pesimismului profesional al ungurilor şi al tradiţiei italiene a clovneriilor şi măscăritului. Scriitorii evrei şi artiştii de cabaret şi-au adus şi ei contribuţia, cu observaţiile lor amare, tehnica tradiţională a celui mai slab de a evita agresiunile.

Umorul defensiv este unul dintre elementele cele mai vechi care compun viziunea austriacului asupra lumii şi locul lui neînsemnat în ea. Ironia îi aşază pe cei mari la locul lor, dar este prezentă şi în opinia fiecărui om de rând despre sine, care este aproape acelaşi lucru cu *Weltanschauung.* „Austriacul are o înclinaţie către filozofia buricului – remarcă un politician contemporan –, adică, în el însuşi, vede întreaga lume.”

Descrierea pe care şi-o face austriacul, drept jucător mărunt şi absorbit de propriile probleme pe marea scenă a lumii, constituie laitmotivul percepţiei de sine umoristice a acestui popor. Ea apare în faimoasa afirmaţie a lui Nestroy: „Succesul nu hotărăşte nimic”, ca şi într-un graffito contemporan, mâzgălit în interiorul unui tramvai din Viena: „Cunoaşterea încearcă să mă prindă din urmă, dar eu sunt mai iute!”

Dar capacitatea austriecilor de a se lua singuri peste picior are şi o latură dură, amară şi, chiar când outsiderul începe să exploreze posibilitatea ca toată persiflarea să ascundă, de fapt, un adevăr mai trist, descoperă că austriacul i-a luat-o înainte. „Mă aştept la tot ce-i mai rău din partea tuturor, inclusiv a mea – spunea Nestroy – şi rar se-ntâmplă să fiu dezamăgit.”

Obsesii

În afară de obsesia relativ modernă a automobilelor (să nu uităm că Ferdinand Porsche şi Niki Lauda se numără printre cei mai iluştri fii ai Austriei), austriecii au două obsesii care datează de multă vreme: colecţiile şi moartea.

Colecţii

Obiceiul de a aduna obiecte datează de pe vremea Habsburgilor, care strângeau teritorii noi, titluri şi bogăţii, aşa cum oamenii obişnuiţi strâng timbre. Puţini austrieci îşi permit să colecţioneze aşa cum au făcut-o ei, dar un colecţionar contemporan, oftalmologul Rudolf Leopold, a adunat un număr atât de mare de nepreţuite pânze de Klimt, Schiele şi alte opere ale celor mai importanţi pictori austrieci, încât lor le-a fost rezervat un corp întreg dintr-un nou complex muzeal, iar Leopold însuşi a fost numit director pe viaţă. (Povestea spune că familia s-a rugat odată de el să ducă o pânză la Sotheby's, la Londra, pentru a face rost de banii atât de trebuincioşi. În cele din urmă l-au convins, iar el a plecat în capitala Angliei, unde a vândut tabloul. Apoi, cu banii obţinuţi, a cumpărat altul.)

Din fericire pentru austriacul de rând, există o gamă largă de alte obiecte care pot fi colecţionate. Pereţii bucătăriilor sunt tapetaţi cu ceramică populară din ţările vecine, iar livingurile sunt pline de suvenire strânse cu asiduitate în vacanţele petrecute peste hotare – un gondolier într-o bărcuţă de sticlă, talăngi de trei dimensiuni diferite sau un măgar care clatină din cap. Uneori, încăperi întregi sunt transformate în expoziţii, aşa cum a făcut bărbatul care are peste cinci sute de cafetiere, care îi căptuşesc pereţii livingului, din podea până în tavan, şi care se duce şi acum, în fiecare sâmbătă, în talcioc, în căutarea altei cafetiere, identice, la preţ de chilipir.

Mania austriacă de a colecţiona dusă la extrem este exemplificată de muzeul dedicat invenţiilor inutile şi administrat de Asociaţia pentru Exploatarea Ideilor în Surplus. Sala de expoziţii poartă numele de Nonseum şi, chiar dacă gluma îşi mai pierde din farmec după ce ai văzut câteva „maşini alternative de tuns iarba”, obiecte de

„veselă pentru regim”, „pitici de grădină care se încălzesc” şi „treceri de pietoni portabile”, atitudinea de înţelegere faţă de tendinţa spre redundanţă a activităţilor omeneşti, care transpare din această colecţie, reflectă o opinie răspândită printre austrieci.

Chiar şi un personaj auster precum Sigmund Freud a colecţionat pedant „antichităţi” în timpul vizitelor în Italia şi Grecia, pe care le-a mutat la Londra, când a fost nevoit să părăsească Viena. O expoziţie realizată cu aceste mărunţişuri inofensive a fost însoţită de un catalog care cuprindea o exegeză solemnă a relaţiei dintre ideile lui Freud şi antichităţi. Desigur, aproape orice pe lume poate căpăta o interpretare freudiană satisfăcătoare, dar, după cum spunea însuşi savantul, „Uneori, un trabuc e doar un trabuc.”

Obsesia austriecilor pentru obiecte mărunte, fermecătoare şi inutile le-a ascuţit capacitatea de a evalua corect care părţi ale moştenirii naţionale se pot comercializa mai profitabil, iar industria suvenirelor oferă turiştilor străini mai multe linii de kitsch-uri neruşinate, între care figurine cu chipul împăratului Franz Joseph (*Kaiser-kitsch*), bomboane de ciocolată cunoscute sub numele de *Mozartkugeln* (bilele lui Mozart) şi chiar şi tricouri pe care sunt reproduse tablouri de Klimt şi Schiele. În felul acesta, versiunea de Disneyland a Austriei trecute şi prezente le asigură austriecilor bogăţia, iar turiştilor, deliciul.

Moarte

Fascinaţia austriecilor faţă de moarte se datorează, de asemenea, parţial, tonului dat de aristocraţie, mai exact prin funeraliile care făceau din moartea unui împărat un eveniment aşteptat cu nerăbdare. Spectaculozitatea ceremoniei de înhumare – ceea ce vienezii denumesc *schöne Leich* („un cadavru încântător”) joacă un rol esenţial în cultura lor. Şi asta pentru că austriecii cred că moartea face parte din viaţă şi nu este doar finalul ei. „Cel care înţelege cum trăieşte un vienez – scria Herman Bahr – trebuie să ştie şi cum este îngropat; căci fiinţa sa are legături profunde cu ceea-ce-nu-mai-este-fiinţă, pe tema căreia cântă mereu cântece dulci-amărui.”

Ritualurile care însoţesc moartea variază de la pitoresc până la macabru. În prima categorie intră obiceiul conform căruia colegii urmează sicriul cu corpul fostului actor la Burgtheater într-un tur de onoare în jurul clădirii teatrului, înainte de a porni spre cimitir. În categoria macabrului intră necrolatria sinistră a Habsburgilor. Timp de sute de ani, împăraţii decedaţi au fost tăiaţi în bucăţi şi distribuiţi în diverse părţi ale capitalei: inimile într-un loc, măruntaiele în altul şi restul în cripta capucinilor.

Printre locurile ce arată atracţia Vienei spre moarte se numără Muzeul Înhumărilor (în care locul de cinste îl ocupă sicriul cu clopoţel, care îi anunţă pe trecători, dacă se întâmplă să fi fost îngropat de viu) şi marele Cimitir Central.

Proiectul pentru un cimitir central a fost conceput în secolul al XIX-lea, de către consiliul orăşenesc liberal, pentru că toate cimitirele existente erau pline-ochi. Conştiinciozitatea cu care austriecii întorc pe toate părţile tot ce este legat de moarte şi îngropăciune a ieşit imediat la iveală, în deliberările care au urmat.

Deoarece cimitirul urma să fie amplasat departe de centrul oraşului şi conservarea cadavrelor săracilor nu se făcea întotdeauna aşa cum ar fi trebuit, un oarecare Franz Felbinger a propus un mecanism pentru *pneumatische Leichenbeförderung* („trimiterea pneumatică” a leşurilor – la cimitir, adică, nu la cer). Ideea era asemănătoare conductelor cu aer comprimat folosite pentru transmiterea de documente de la un etaj la altul, în magazinele univesale cu pretenţii, sistem pe care inginerul Felbinger a reuşit ulterior să îl vândă oficiului poştal vienez. Cadavrele urmau să fie coborâte într-o conductă aflată sub un salon de pompe funebre din centrul oraşului şi apoi, eficient şi spre satisfacţia generală, să ajungă fâşâind la cimitir, în doar câteva minute. Din păcate, proiectul nu s-a materializat din cauza dificultăţilor tehnice (s-au manifestat temeri că trupurile neînsufleţite s-ar putea bloca undeva, la mijlocul drumului, începând să se altereze înainte de a putea fi scoase de acolo).

Cimitirul Central este un loc de pelerinaj, mai ales de Ziua Tuturor Sfinţilor, când cea mai mare parte a locuitorilor Vienei pornesc prin ceaţa de noiembrie pentru a pune o jerbă pe mormântul unei rude sau pe *Ehrengrab* (mormântul de onoare) al vreunui actor preferat sau al unei persoane publice. Cimitirul este atât de mare, încât primăria are un minibuz cu care vârstnicii sunt purtaţi pe aleile lui tăcute şi plăteşte un vânător care împuşcă în zori iepurii sălbatici care se înfruptă din jerbele suculente.

Suicid

Un număr surprinzător de mare de intelectuali austrieci hotărăsc să conteste capacitatea de decizie a Atotputernicului. Unele sinucideri apar ca perfect raţionale, ele fiind reacţii la suferinţe fizice prelungite şi incurabile (ca în cazul scriitorilor Adalbert Stifter, Ferdinand von Saar şi Ludwig Hevesi); altele par să fie rezultatul unor erori de calcul, ca aceea a dramaturgului Ferdinand Raimund, care s-a înşelat crezând că s-a îmbolnăvit de turbare, după ce a fost muşcat de un câine. Într-o cu totul altă categorie intră cazul filozofului şi geniului autointitulat Otto Weininger, care s-a sinucis în casa unde a murit Beethoven din dorinţa de a atrage atenţia asupra sa, în timp ce fizicianul Ludwig Bolzmann, care a fost un geniu adevărat, şi-a pus capăt vieţii din cauza depresiei şi suprasolicitării.

Observaţiile critice ale profesorului Ringel capătă ceva mai multă substanţă din pricina listei lungi de sinucideri în rândul copiilor şi fraţilor celor celebri. Pe ea se găsesc doi fraţi ai filozofului austriac Wittgenstein, fiul fizicianului Ernst Mach şi cel al scriitorului Hugo von Hofmannsthal, fiica lui Arthur Schnitzler şi fratele lui Gustav Mahler. Şi arhitectul Eduard van der Nüll, care s-a adâncit într-o fatală disperare după ce împăratul a făcut o remarcă dispreţuitoare referitoare la clădirea operei construită de el.

Un alt artist, Alfred Kubin, şi compozitorii Alban Berg şi Hugo Wolf au încercat să se sinucidă. Nevrând să se lase mai prejos, Casa regală a oferit cel mai spectaculos suicid, atunci când prinţul moştenitor Rudolf şi-a împuşcat iubita, pe Maria Vetsera, şi apoi s-a sinucis la Mayerling. Rudolf, care ţinea un craniu pe masa de lucru pe post de *memento mori*, a fost doar unul dintr-un lung şir de austrieci care au preferat să ajungă pe scurtătură pe lumea cealaltă (deşi

faptul că şi-a împuşcat şi amanta în acelaşi timp reprezintă, într-o oarecare măsură, încălcarea convenţiilor).

A te sinucide aruncându-te de pe un pod peste Dunăre era un sport atât de frecvent în secolul al XIX-lea, încât Viena este unul dintre puţinele oraşe care au un loc de îngropăciune special dedicat sinucigaşilor (*Friedhof der Namenlosen*, Cimitirul celor fără nume), situat în aval, lângă Albern, în apropiere de locul unde erau scoase cadavrele la mal.

Un avantaj suplimentar pentru un austriac, după moarte, îl reprezintă faptul că scena aduce de multe ori aplauzele şi recunoaşterea care, în timpul vieţii, i-au fost refuzate. Statutul de muritor este o precondiţie pentru nemurire sau, cel puţin, aşa se afirmă adesea, iar Mozart este afişat drept „teribilul exemplu”. Mahler a contribuit cu un aforism de valoare la consolidarea mitului: *Muss man denn in österreicherst tot sein damit sie einen leben lassen?* („Oare în Austria trebuie neapărat să mori înainte să te lase să trăieşti?”)

Destindere şi distracţie

Loturi

Denumite după Daniel Gottlob Schreber, fondatorul, în secolul al XIX-lea, al Mişcării Micilor Grădini, *Schrebergärten* nu se conformează, de fapt, conceptului originar, care presupunea parcuri/locuri de joacă pentru copii. Ele au fost încurajate iniţial după Primul Război Mondial, pentru ca locuitorii să-şi poată cultiva propriile legume într-o perioadă de criză. Ulterior, au devenit locuri de vacanţă (împrejmuite, într-un stil pur austriac, nu numai cu garduri vii, ci şi cu nenumărate legi şi reglementări) pentru chiriaşii caselor igrasioase, cu venituri modeste.

Schrebergärten de astăzi sunt ultimul răcnet de *Gemütlichkeit*, fiecare cu o bogăţie de pomi fructiferi şi flori îngrijite cu dragoste, o pajişte cât o batistuţă şi o casă de vară. Generaţia tânără are astăzi mai mulţi bani decât au avut bătrânii în tinereţea lor şi mai mult timp pentru a practica sporturile la modă precum tenisul, aşa că *Schrebergärten* sunt locuite în special de cei de vârsta a doua şi a treia. Pe multe dintre aceste loturi se găsesc grupuri întregi de pitici de grădină, cu neputinţă de deosebit, într-o anumită lumină, de proprietarii lor.

Plimbări şi ascensiuni montane

Excursiile în Alpi şi prin pădurile Vienei reprezintă de mult timp repausul preferat al muncitorului austriac şi modul plăcut de relaxare pentru clasa de mijloc. Plăcerile rurale ale muncitorilor şi târgoveţilor erau, pe vremuri, marcate riguros într-un *Kulturkampf* (conflict cultural) înăbuşit, care dicta forma potrivită de distracţie, în funcţie de apartenenţa la o anumită clasă socială.

Drumeţiile se fac adesea cu o pasiune şi o demnitate care amintesc de hitul internaţional al lui F.W. şi E. Möller, din 1954, *Fericitul călător*, şi mai ales de nemuritoarele versuri: „Îmi scot pălăria la toţi cei pe care-i întâlnesc / Şi ei îşi scot pălăria către mine”, urmate de extazul prudent al refrenului: „Fal de ri, fal de ra, fal de ra ha ha ha, ra ha ha ha, ra!”

În ce-i priveşte pe vienezi, o zi bună de preumblare prin întunecata şi ameninţătoarea Wienerwald este cel mai bun leac, care poate fi combinat cu activitatea cu statut de ritual a culesului de ciuperci. Punctul culminant al zilei este după-amiaza târziu, o *Jause*, eufemistic descrisă drept „gustare”, în realitate o masă în toată regula pentru orice neaustriac.

Uniforma purtată pentru toate aceste activităţi era, pe vremuri, simbolică pentru distracţia în aer liber, în stil austriac: *Lederhosen* (pantaloni scurţi, din piele) şi o pălărioară de fetru închisă la culoare, cu ceva asemănător unei pensule de ras înfipt sub panglică. Nu era obligatoriu să fii montaniard ca să le porţi. Până nu de mult, încă mai puteai întâlni câte un domn mai în vârstă, în costum alpin complet, grăbindu-se prin districtul 15 din Viena cu un aer preocupat, îndreptându-se nu spre munte, ci spre o după-amiază sublim de rustică în mica lui *Schrebergärten.*

Sporturi cu spectatori

Cele mai populare asemenea sporturi sunt, evident, cele în care austriecii excelează: sporturile de iarnă şi cele cu motor. Prima categorie era de aşteptat, dar cea de-a doua reprezintă, oarecum, o surpriză. Este adevărat că, în secolul al XIX-lea, un austriac a inventat unul dintre primele motoare cu combustie internă şi, ca numeroşi alţi inventatori austrieci, s-a bucurat de prea puţină recunoaştere şi de şi mai puţine mulţumiri pentru aceasta, dar Niki Lauda este un fenomen care a inspirat o întreagă generaţie de aspiranţi la Formula 1.

Practicanţii sporturilor de iarnă din Austria, şi în special schiorii, sunt o categorie aparte. Orice nou-venit în ţară ar putea considera că enumerarea nesfârşită, de către comentatorii sportivi, a numelor compatrioţilor lor este doar o dovadă de şovinism, până să realizeze că, în majoritatea competiţiilor, austriecii se situează, de obicei, pe primele zece locuri. Imediat ce vreun erou local a îmbunătăţit cu o secundă recordul la slalom sau doar a supravieţuit unei sărituri cu schiurile care sfidează moartea, i se propteşte în faţă un microfon şi omul este invitat să îşi spună părerea. Deoarece asta se face, în general, într-un impenetrabil dialect tirolez, vorbitorii de germană nu pricep mare lucru; dar traducerea sună, de cele mai multe ori, cam aşa: „N-am crezut că o să reuşesc. Apoi însă am sărit şi am reuşit!”

Şi, fiindcă o carieră de schior de top este relativ scurtă, este important să aduni cât mai mutle titluri şi să dai cât mai multe interviuri la televiziune, înainte de a te retrage pentru a deschide un hotel sau a face reclamă la detergenţi.

Sex

Austriecii manifestă, în cea mai mare parte, o atitudine civilizată şi realistă faţă de latura fizică a chestiunilor sufleteşti. Majoritatea ignoră tacit atitudinea Bisericii Catolice faţă de teme precum contracepţia şi avortul (acesta din urmă este legal în Austria, dacă se face în primele trei luni de sarcină). Pudibonderia lipseşte din firea austriacului, iar castitatea este considerată bună doar pentru cei care au optat în favoarea ei.

Austriecii sunt mult mai înţelegători faţă de legăturile ilicite decât nordicii, mai înclinaţi spre judecăţile de valoare. Eufemismele care îi descriu pe participanţi nu au lascivitatea atât de iubită de puritanii englezi. Un curtezan care face dragoste cu o femeie măritată poate fi cunoscut sub numele de *Hausfreund* (prietenul casei) – o aluzie alipită adesea şi altor cuvinte, precum *Freundin* (prietenă); iar persoanele necăsătorite care au o relaţie stabilă sunt, una pentru cealaltă, *Lebensgefährten* şi *Lebensgefährtinnen* (tovarăşi de viaţă), termeni care evocă imaginea plăcută a doi buni prieteni, pe drumul lung al vieţii.

Atitudinea generală faţă de relaţiile sexuale ieşite din comun este rezumată într-o anecdotă. Doi bărbaţi se cunosc la o petrecere. În chip de conversaţie, unul spune:

— Le vezi pe fetele alea care stau de vorbă în colţ? Bruneta e nevastă-mea, iar blonda drăguţă cu care vorbeşte e amanta.

— Ce interesant, constată celălalt, tocmai voiam să spun acelaşi lucru, dar pe dos.

Cultură

Marea cultură austriacă s-a concentrat, în mod tradiţional şi deloc surprinzător, în locurile unde patronajul cultural era posibil (de pildă la Curtea Habsburgilor de la Viena sau la cea a prinţilor-arhiepiscopi de la Salzburg). Şi Biserica a jucat un rol important, nu în ultimul rând în educarea muzicienilor sau în asigurarea unor locuri de muncă pentru ei (Bruckner la mănăstirea Sankt Florian din Austria Superioară, Haydn ca băiat de cor la Sf. Ştefan din Viena). Odată cu înfiinţarea (în secolul XX) a Festivalului modern de la Salzburg de către Max Reinhardt şi transformarea lui de către von Karajan într-o obligatorie sesiune de fotografii pentru *glitterati,* Salzburgul şi Viena au ajuns să domine activitatea culturală, cu evenimente care au loc pe tot parcursul anului.

Astăzi, ofertele culturale acoperă întreaga ţară, de la operetele în aer liber, invadate de musculiţe, din minusculul Mörbisch de pe Neusiedler See, în est, la festivalurile de avangardă de la Graz, în sud, sau la manifestările de masă, precum dramele şi operele populare care se joacă pe timpul verii la Bregenz, în vest. Dar, când ne gândim la realizările culturale austriece, Viena este cea care ne vine tuturor în minte, căci este oraşul compozitorilor – Haydn, Mozart, Schubert, Bruckner, Mahler, Schönberg şi Johann Strauss (toţi, fii ai Austriei sau ai Imperiului Habsburgic) şi al compozitorilor germani Beethoven şi Brahms, care şi-au construit o carieră la Viena, unde au şi murit; al artiştilor plastici – Klimt şi Secesiunea Vieneză; al scriitorilor – Raimund, Grillparzer, Nestroy, Kraus; al dramaturgilor – von Hofmannsthal, Schnitzler; şi al lui Sigmund Freud; locul de naştere al lui Friedrich von Hayek, Karl Popper şi Ernst Gombrich. Mulţi dintre ei sunt genii universale şi s-ar putea spune că nu au nimic în mod special sau tipic austriac. Dar

calitatea şi multitudinea operelor lor conduc măcar spre ideea că Viena oferea un mediu în care creativitatea putea înflori. După cum remarca sardonic Kraus: „Străzile din Viena sunt pavate cu cultură, în timp ce în alte oraşe sunt acoperite cu asfalt.”

Ce spectacol!

O trăsătură specifică pasiunii austriecilor pentru cultură, care se manifestă din plin la Viena, copiată la scară provincială în întreaga ţară, o reprezintă partizanatul violent. Certurile pe teme artistice sunt un lucru la fel de natural pentru austrieci ca respiratul. O patimă incredibil de arzătoare este pusă în slujba sa împotriva noilor montări de la operă sau în favoarea şi împotriva ultimei lovituri la boaşele naţionale, administrate de cine ştie ce dramaturg contemporan. Aşa au stat lucrurile întotdeauna: în secolul al XIX-lea, iubitorii muzicii erau împărţiţi într-o facţiune wagneriană, care îl susţinea pe Bruckner, şi una tradiţională, care îl susţinea pe Brahms. Muzica celui de-al doilea fusese descrisă ca fiind „perfect adaptată gusturilor vieneze – nici prea caldă, nici prea rece”, un fel de baie călâie.

Chiar dacă temele culturale oferă o scuză excelentă pentru scandaluri, ele însele o formă de artă în Austria şi una care a evoluat până la un nivel ridicat de sofisticare, austriecii ţin mult la muzică, arte plastice şi teatru.

Una dintre instituţiile venerate este Filarmonica din Viena, înfiinţată în 1842. Iniţial, orchestra era asemenea unei caste preoţeşti, din care femeile erau categoric excluse. Dar argumentele precum acela că femeilor „le lipseşte un muşchi din antebraţ, esenţial pentru un vibrato de excepţie” încep să îşi piardă din greutate, iar Filarmonica este silită, încetul cu încetul, să îşi modifice criteriile de angajare. Orchestra a avut, într-adevăr, o harpistă (pentru că, la momentul respectiv, nu existau interpreţi la harpă bărbaţi, destul de buni), care însă s-a pensionat, lăsând Filarmonica fără nici măcar o prezenţă feminină simbolică.

Membrii săi (şi acum în mare parte vienezi) încasează salarii fabuloase de la bugetul de stat, completate de un flux constant de drepturi de autor, pentru cele din enorm de

vândutele CD-uri. Abonamentele (teoretic, singurul fel de bilete disponibile) la concertele Filarmonicii de duminica dimineaţa se moştenesc în familie, din generaţie în generaţie, iar prezenţa în sală reprezintă nu numai un ritual muzical, ci şi unul social.

La rândul său, teatrul a fost descris drept „o necesitate în viaţa austriecilor, pe locul doi, numai după mâncare şi băutură”. De multe ori până acum a fost dificil de înţeles unde se sfârşeşte viaţa pe scenă şi unde începe cea de pe stradă. Încă din epoca barocă, teatrul şi opera au înflorit la Viena, deoarece gustul publicului pentru megaspectacole este deopotrivă nediscriminatoriu şi insaţiabil. Maria-Tereza a decretat că „trebuie să fie spectacole” pentru ca gloata să fie mulţumită, iar Adolf Hitler a jucat cu casa închisă când şi-a ţinut aberantul discurs de o oră din Heldenplatz, în 1938. (Asemenea multor austrieci, era el însuşi un artist ratat, căruia gloriile culturale ale Vienei îi inspirau un amestec de admiraţie, ură şi invidie.)

Grillparzer evoca sentimentul acela al artistului frustrat care se găseşte, îngropat nu prea adânc, în mulţi austrieci şi capătă expresie în orice gest, de la abilitatea de a bricola, până la virtuozitatea interpretării la vioară: „Trăieşti pe jumătate în poezie, ceea ce este primejdios pentru întreaga artă, şi eşti poet, chiar dacă nici nu ţi-a trecut vreodată prin cap vreo rimă sau vreo strofă.”

Divertisment la domiciliu

Cultura „cartofului de canapea” nu a ajuns în Austria la fel de răspândită cum este în alte părţi. Aceasta poate şi pentru că programele televiziunii austriece, de o înaltă calitate, funcţionează ca obstacol în calea vizionărilor de masă, deşi, în speranţa de a atrage spectatorii tineri, *reality show*-urile şi diferitele versiuni ale concursului *Vrei să fii milionar?* şi-au făcut loc în grila de programe.

Ceva mai puţin afectat este radioul, cu câteva emisiuni de dezbateri serioase şi muzică din abundenţă, chiar dacă ascultătorii se plâng că aceasta din urmă este într-o prea mare măsură „modernă” (adică nu *Wiener Klassik*, Strauss şi aşa mai departe). Asta s-ar putea să îi mire pe vizitatorii care au impresia că în Austria nu se ascultă decât Mozart, chiar şi pe roboţii telefonici ai serviciilor pe care încearcă să le utilizeze. În toaletele publice din pasajul de lângă Operă răsună valsuri de Strauss, care concurează cu foşnetul şi oftaturile care se aud dinspre pisoare şi cabine. Dar ascultătorii nemulţumiţi pot recurge la Radio Stephansdom, post susţinut de Biserică şi ale cărui gusturi în materie de muzică sunt categoric tradiţionalele – cu care unii austrieci se trezesc, mănâncă la prânz şi adorm, ca după cel mai bun somnifer – cvartete ale sfertului de oră, mese pentru mase.

Guvernare şi birocraţie

Politică de partid

Trei partide importante se află pe scena politică austriacă: Partidul Social Democrat Austriac (SPö), căruia i se spune „roşu”, Partidul Popular Austriac (VP – conservatori), catalogat drept „negru”, şi Partidul Libertăţii din Austria (FPö), de dreapta, a cărui culoare este albastrul, dar ai cărui adepţi mai extremişti sunt botezaţi (deloc măgulitor) „bruni”. (Este o referire la uniformele brune, preferate de nazişti.) Mai există şi un puternic Partid Verde, a cărui culoare este… ăă… verdele.

Intrarea, în 2000, a „albaştrilor” la guvernare a reprezentat o schimbare radicală în politica şi societatea austriacă. Ea venea după ani de ajustări în general superficiale prin care, după cum formula sardonic unul dintre miniştrii „negri”, „austriecii doreau reforma, atât timp cât nu se schimba nimic”. Deoarece evitarea riscurilor este un element-cheie al psihicului naţional, ocolirea conflictelor a devenit factorul central al strategiilor naţionale (şi personale) de supravieţuire. Un aspect remarcabil de sofisticat l-a reprezentat „parteneriatul social”, un aranjament neoficial prin care stabilitatea (sau staza, în funcţie de punctul de vedere) politică a fost asigurată încă de la instituirea sa, în 1957. Deciziile vitale privind salariile şi preţurile erau luate în comun de o comisie fără niciun statut legal, pentru a fi mai apoi contrasemnate de interesele conservatoare (de exemplu, Camera de Comerţ şi Agricultură) şi contrapartida lor socialistă (de exemplu, Camera de Muncă sau sindicatele).

Rezultatele au fost impresionante – ani întregi de creştere economică, şomaj la un nivel scăzut şi greve celebre care au durat numai câteva secunde pe an. Dar sistemul era, în

acelaşi timp, tipic austriac prin aceea că toate avantajele sale puteau fi prezentate ca dezavantaje şi viceversa. Astfel, avantajele stabilităţii politice, realizate de coaliţia pe termen lung dintre „roşii” şi „negri”, a creat locuri de muncă (inexistente) pentru bărbaţii tineri, salarii multiple şi multe altele, pe care liderul de la acea vreme al „albaştrilor”, Jörg Haider, s-a precipitat să le aducă la cunoştinţa alegătorilor austrieci.

Ca şi Biserica austriacă, democraţia socială este în pericol de a se prăbuşi sub greutatea propriului bagaj anacronic (sau, după cum spunea Nestroy, „Toată lumea vrea să trăiască mult, nimeni nu vrea să îmbătrânească”). În lumea aspră şi nouă a globalizării, „forma de prezentare şi platitudinile” nu mai au putere, ceea ce îi nedumereşte pe prelaţii şi politicienii pentru care, până acum, au mers ceas.

Birocraţie

Austriecii sunt obişnuiţi să fie împovăraţi cu mii de restricţii mărunte şi una dintre principalele preocupări ale oricărui cetăţean respectabil este aceea de a căuta căi de eludare a celor pe care le găseşte dezagreabile. Pentru a evita obstrucţiile de natură birocratică, se folosesc *Hintertürln* (uşile din spate), a căror utilizare se apropie uneori de o formă de artă. Cei care răspund de aplicarea reglementărilor pot însă să adopte o atitudine arogantă, în funcţie de elemente imponderabile precum starea digestiei poliţistului respectiv sau dacă temutul *Föhn* (vântul dinspre sud) bate sau nu.

Ambivalenţa delicată a minţii funcţionarului de stat este abil evocată de criticul cultural austriac Jörge Mauthe, în descrierea pe care o face unei clădiri ministeriale tipice, străbătute de numeroase coridoare lungi. La capătul unuia din ele este o uşă pe care scrie: „Intrarea strict interzisă." „Deoarece, prin însăşi natura ei, o uşă întruchipează, ba chiar defineşte, ideea de acces posibil – scrie Mauthe –, descoperirea unui astfel de anunţ pe o uşă este mai mult decât stranie. Dar încă şi mai ciudată este indicaţia care urmează generalizatei interdicţii, şi anume: Păşiţi cu atenţie."

Birocraţia austriacă este o operă de artă, iar procedura birocratică îşi urmează propria logică neînduplecată, până la concluzii uneori suprarealiste. Nu este surprinzător că funcţionarii austrieci din poziţiile cele mai înalte sunt deseori esteticieni sau scriitori, asemenea lui Stifter sau Grillparzer, oameni care combină loialitatea absolută în sfera datoriei cu opoziţia cumpătată în domeniul artei. Mulţi dintre ei au un valoros trecut de activitate dezinteresată în administraţia habsburgică, unde birocraţia şi armata reprezentau liantul care asigura coerenţa diverselor rase şi tradiţii.

În ciuda tuturor celor arătate, birocraţia este un lucru cu care austriacul are o relaţie de iubire şi ură (în realitate, de *Hassliebe* – ura vine pe primul loc în germană). O parte din el detestă intervenţiile sâcâitoare până în cel mai adânc colţişor al afacerilor sale personale, în timp ce o altă parte nu ar vrea să vadă sfârşindu-se tărâmul pacifist dominat de *Verwaltung* (administraţia de stat), de unde nu mai poţi fi concediat, odată ce eşti *pragmatisiert* (în rândurile personalului permanent) şi zilele de răsfoit hârţoage pe bani îţi sunt răsplătite cu o pensie umflată, impusă în mod logic de o asemenea carieră stresantă.

În secolul al XIX-lea, birocraţii se retrăgeau din activitate spre clima însorită a Graz-ului, cunoscut sub numele nu tocmai politicos de Pensionopolis. Astăzi, funcţionarii de stat pensionari se recunosc după bronzul permanent asigurat de cele câteva excursii cu servicii incluse pe care le fac în fiecare an.

Un *Beamten* (oficial) poate fi muncitor, fermecător, curtenitor şi posesor al unui nivel ridicat de autoironie, în sensul său austriac. Pe de altă parte, un funcţionar de stat morocănos poate reprezenta o uriaşă povară pentru raţiune şi omenire. Slabă este consolarea în a descoperi că încăpăţânarea lui sau a ei s-ar putea să se datoreze unor manevre tactice, în cadrul cine ştie cărei dispute obscure şi nesfârşite între departamente. Cel mai cunoscut asemenea exemplu a fost atunci când un maghiar a fost numit director al Muzeului Austriac de Artă Modernă. După aproximativ şase luni, respectivul a fost surprins să primească o scrisoare din partea Biroului pentru Străini, prin care i se cerea să părăsească „imediat" ţara. În ciuda numirii perfect legale de către Ministerul Ştiinţelor, funcţionarii din Ministerul de Finanţe care i se opuseseră au reuşit să tergiverseze suficient de mult perfectarea contractului de angajare, astfel încât el să devină rezident ilegal.

Muritorii cu un statut inferior pot cere şi obţine îndreptarea gafelor birocratice prin *Volksanwalt* (Avocatul

Poporului) – o instituţie ale cărei activităţi demonstrează că repercusiunile pentru abuzul de putere executivă sunt luate mult mai în serios în Austria, decât oriunde altundeva. Importanţa acestor urmări a fost subliniată într-o declaraţie a preşedintelui Societăţii Juriştilor, în care oficialul se plângea că Austria este în pericol de a fi „omorâtă prin administraţie”, atât de violent se abate, zilnic, grindina legilor, amendamentelor şi ordonanţelor asupra oamenilor.

Sigur că nu funcţionarul eate de vină, dar situaţia este cea care îi conferă automat o putere impresionant de mare. Unul dintre versurile imnului naţional este: *vielgeprüftes österreich* („mult încercata Austrie”). *Prüfen* înseamnă, de asemenea, şi „a cerceta”, iar scriitorii satirici au reformulat ultimele două versuri: mult cercetata Austrie (din punctul de vedere al Fiscului); mult cercetata Austrie (din punctul de vedere al Biroului Naţional de Audit). Poate ţi se pare că scapi, dar un birocrat cu *Sitzfleisch* (conştiinciozitate), dintr-un birouaş neobservat din spatele unei uşi pe care scrie „Intrarea interzisă”, este pe urmele tale…

Sisteme

Prăbuşirea imperiului, în 1918, ocupaţia şi războiul total au tras Austria înapoi, la punctul de pornire. Planul Marshall şi obţinerea independenţei neutre în urma Tratatului de Stat din 1955 au dat liber unui val de resurse pentru reconstrucţie şi modernizare. Austriecii aveau talentul necesar şi primiseră banii de care aveau nevoie, iar rezultatul a fost Austria modernă.

Modul în care s-a făcut totul reflectă geniul austriac de a amesteca noul cu vechiul şi de a estetiza tehnologia. Cel de-al doilea, desigur, trebuie să se manifeste fără probleme, ceea ce şi face, de obicei; dar trebuie, de asemenea, să se conformeze cerinţei de importanţă naţională care se numeşte *Gemütlichkeit*.

Computere din ultima generaţie sunt instalate cu gust în palate restaurate cu gust, ca şi cum arhitectul clădirii le-ar fi plasat acolo; pasagerii trec de pe o autostradă ultramodernă într-un pavilion fantezist în stilul Secesiunii. Combinaţia dintre tradiţie şi modernitate este una remarcabil de reuşită: metroul imaculat şi mut alunecă pe dedesubtul cetăţii străvechi a Vienei, împărţindu-şi secretele subterane cu rămăşiţele în stil romanesc ale pivniţelor medievale; tramvaiele (aruncate la groapa de gunoi de alte ţări, mai puţin grijulii) circulă pe străzile din Viena şi Graz cu o viteză medie de cincisprezece kilometri pe oră, ceea ce înseamnă însă că avansează ca fulgerul prin comparaţie cu blocajele zilnice din Londra, Paris sau Roma.

Atitudinea austriecilor faţă de ceea ce este modern este la fel de ambivalentă ca şi în orice alt domeniu şi ei au o plăcere specială de a demola verbal ceea ce consideră a fi megalomania arhitecţilor. Din fericire pentru critici, a existat întotdeauna o ofertă substanţială de proiecte care combină un contur masiv cu inutilitatea spectaculoasă. „Pentru

planuri aiuristice şi prostii – scria un comentator – în Austria se găsesc întotdeauna bani. Ce prestigiu poate aduce un proiect care este pur şi simplu corect?”

Între timp, infrastructura este întreţinută printr-un flux continuu de investiţii în lucrările publice. Singurul dezavantaj este acela că toate instituţiile, muzeele, autostrăzile etc. par să fie într-o stare aproape permanentă de *Umbau* (reconstrucţie). Conversaţiile cu micii funcţionari, cu vânzătorii şi portarii par să se desfăşoare într-o competiţie perpetuă cu câte un ciocan pneumatic. Ca ciupercile după ploaie, apar anunţuri pe care scrie: „Închis pentru lucrări de construcţie. Ne cerem scuze pentru deranj” sau „Mutat pe strada cutare la nr. 14, din motive de renovare” sau, mai ameninţător, „Închis pentru moment.”

Educaţie

Austriecii manifestă un enorm respect faţă de *Bildung*, termen care presupune ideea de a avea cultură, dar şi simple cunoştinţe. Unele dintre cele mai strălucite minţi ale secolului XX s-au hrănit în atmosfera de seră din *Gymnasien* (şcolile secundare selective) din Viena.

Sistemul de şcolarizare obligatorie din Austria cuprinde o perioadă de nouă ani şi, deşi unele dintre şcolile administrate de Biserică mai au şi acum clase segregate pe sexe, învăţământul de stat este mixt. La vârsta de zece ani, elevii se împart pe două direcţii, una cu orientare profesională, cealaltă care duce la obţinerea diplomei de şcoală secundară cunoscută drept *Matura*.

Înarmat cu cea de a doua, ai dreptul de a intra la universitate, cu condiţia să poţi achita taxele introduse pentru a reduce supraaglomerarea, ratele mari de abandon în primul an, fenomenul „eternului student” şi numărul mare de persoane supracalificate de pe piaţa forţei de muncă, factori care subminează serios buna reputaţie a învăţământului superior austriac.

În Austria, perioada medie pentru studiile superioare este de şapte ani, media europeană fiind de patru şi jumătate. La facultatea de medicină, morile macină atât de lent, încât studenţii au, în general, nevoie de zece ani pentru a trece linia de sosire; şi, când ajung acolo, constată că autoritara Cameră a Medicilor are în subordine un cartel al locurilor de muncă, prin intermediul căruia controlează numărul de doctori cărora li se acordă dreptul de practică. Evident, Camera afirmă sus şi tare că face aceasta exclusiv pentru a proteja interesele publicului. La fel de evident, publicul, ale cărui interese sunt atât de asiduu protejate (şi care îşi aminteşte orele petrecute în sălile de aşteptare ale cabinetelor medicale), nu crede.

Tinerii austrieci sunt obligaţi să îndeplinească o perioadă de serviciu militar sau echivalentul lui în servicii comunitare. Pentru că tot mai mulţi optează pentru varianta a doua, autorităţile fac eforturi aproape disperate pentru a face armata mai „atrăgătoare”. (Ideea de a face disciplina cazonă cât de cât *gemütlich* – plăcută – este fermecător de austriacă, dar şansele ei de a prinde la corpul ofiţeresc nu par să fie prea mari.)

Mediu

Austria se află în primele rânduri ale mişcării de protejare a mediului, după standardele europene. Astfel s-a născut o situaţie absurdă, când Uniunea Europeană i-a cerut acestei ţări să îşi scadă parţial standardele, pentru a corespunde nivelului unor ţări din UE care operează cu reglementări mai relaxate. Lucrul acesta nu a fost bine primit în Austria. Opinia publică a forţat deja guvernul să pună la naftalină o centrală nucleară, la costuri astronomice, şi să renunţe la planurile de a construi un baraj hidroelectric pe Dunăre.

În politica sa internă, guvernul a devenit din ce în ce mai preocupat de mediul înconjurător, scoţând în afara legii benzina cu plumb, emiţând ordonanţe privind separarea deşeurilor în vederea reciclării şi chiar obligând magazinele de corpuri de iluminat, indignate, să colecteze tuburile fluorescente expirate.

Mâncare şi băutură

Deşi lucrurile sunt în curs de schimbare, obiceiurile culinare ale austriecilor au fost dictate un timp foarte îndelungat nu de calitate, ci de cantitate. Denumirile multor feluri de mâncare tradiţionale sugerează mormane de hrană care explodează în cerul gurii asemenea bombelor cu colesterol pe care le evocă atât de des. *Bauernschmaus*, de pildă, înseamnă „bunătăţile ţăranului” şi constă dintr-o grămadă uriaşă de bucăţi de carne şi cârnaţi, doar cu puţin mai mică decât Grosslockner[1], garnisită cu găluşte şi varză murată. Mâncăii care vor să îşi arate vitejia îşi pot pune forţele la încercare cu *Beuschel* (organe tăiate bucăţi, în sos) sau cu *Blunzn* (sângerete).

Inevitabil, unii dintre austriecii între două vârste seamănă izbitor cu felurile mai căutate din meniul naţional, precum *Fleischknödeln* (găluşte din cartofi, umplute cu carne) şi *Grammelknödeln* (tot găluşte, doar că umplute cu şorici de porc).

Carnea de vacă fiartă este una dintre mâncărurile preferate (puriştii o fierb timp de patru ore), dar tot nu se bucură de admiraţia universală precum cealaltă specialitate, *Wiener Schnitzel*. Un *Wiener Schnitzel* decent, declară cunoscătorii, trebuie să fie „cât un scaun de closet” (*abortdeckelgross*) şi, la fel ca în cazul scaunului de closet, nu se cuvine să îl împarţi la două persoane. Un şniţel adevărat, tăvălit în ou şi pesmet, prăjit în unt până se face auriu, şi asezonat cu lămâie, merită, numai el, o călătorie până la Viena.

Prăjituri, pâine şi pateuri

Viena are în comun cu Salzburgul (şi, practic, cu orice oraş austriac care îşi merită numele) o tradiţie a ceea ce se numeşte *Konditorei* (cofetărie), care ar putea împlini şi visele cele mai nebuneşti.

În întreaga ţară, doamne de o anume vârstă şi circumferinţă a taliei pornesc după-amiaza devreme către cea mai apropiată cofetărie. Gama care li se oferă este stupefiant de largă – o varietate extraordinară de prăjituri care poartă numele cofetarilor care le-au inventat sau pe ale aristocraţilor care le-au consumat (Sacher, Esterhazy, Malakoff, Dobos); felii de pandişpan garnisite cu mure, afine, fragi sau zmeură; ca să nu mai pomenim de *petit fours*, limbile de pisică sau tartele cu căpşune. *Konditorei* este un loc frecventat în principal de femei, în care doamnele care s-au recunoscut înfrânte în bătălia împotriva kilogramelor în plus se instalează confortabil într-o vârstă mijlocie avansată ca navele care se scufundă lin sub valuri.

Brutăriile vând o gamă uimitoare de produse din făină de grâu şi secară, multe dintre ele condimentate cu chimen. Acesta din urmă are o importantă valoare de carminativ, ceea ce explică vânturile intestinale cu intensitate de furtună care urmează de multe ori după consumarea unei pâini austriece. Tot la brutării se găsesc brioşe, croasanţi, chifle umplute şi numeroase produse de patiserie. Pentru cei care doresc să îşi devoreze cumpărăturile pe loc, la o cafea, există de cele mai multe ori o tejghea, montată pe peretele din spate. Locul acesta este intens frecventat de nelipsitele *Plaudertaschen* (bârfitoare) vieneze, care mai scot la iveală un scandal, două, în timp ce înfulecă la *Plundertaschen* – pateuri pufoase, umplute cu gem de prune.

Austriecii de la oraş par să aibă nevoie de sprijin gastronomic chiar şi pentru cea mai scurtă plimbare, până

la poştă sau la chioşcul de ziare; cum altfel se explică faptul că, o dată la câţiva paşi, eşti asaltat de mirosurile plăcute ale unei cofetării sau brutării, ale unei gogoşerii, tonete cu sandviciuri, măcelării cu propriul raion pentru consumul pe loc, sau al unui *Würstelständ* (tonetă de la colţ de stradă). Acestea din urmă sunt amplasate strategic, în apropierea staţiilor de transport în comun, şi oferă o gamă largă de cârnaţi fierbinţi, cum sunt *Debreziners* sau *Burenwurst*, din care ţâşneşte grăsimea, sau *Käserkrainer*, un cârnat cunoscut ca *eitrige* („plin de puroi”) pentru că, atunci când muşti din el, sescurge umplutura de brânză. Castraveciorii muraţi, muştarul şi chifla care însoţesc aceste delicatese reprezintă o încercare, în mare parte inutilă, de a tăia sau absorbi din conţinutul de grăsime. Cea mai puţin ademenitoare dintre substanţele oferite la *Würstelständ* este *Leberkäse* sau plăcinta cu carne, care are o nuanţă de roz uşor alarmantă care se transformă încet în gri, când ajunge în stadiul terminal. Ea stă într-un cuptor de sticlă pe tejghea, asudând încet şi emanând un miros pătrunzător, ca şi cum te-ar provoca să o mănânci.

Mâncarea ieftină este o atracţie în oraşele care roiesc de oferte gastronomice tentante, dar scumpe; şi chiar dacă preţul nu ar fi un considerent, este îndoielnic că adevăratul mâncău austriac s-ar lăsa impresionat prea tare de o hrană care să îi prelungească viaţa şi să îi ţină sub control circumferinţa taliei. El preferă să contemple, cu un stoicism admirabil, perspectiva nu tocmai dezagreabilă denumită *Selbstmord mit Messer und Gabel* (sinuciderea cu cuţitul şi furculiţa).

Cafenea

Cafeneaua a jucat întotdeauna un rol special în cultura vieneză, cu imitaţii provinciale în oraşele universitare. Ea a fost descrisă drept „un loc pentru oamenii care vor să rămână singuri, dar au nevoie de societate pentru a face aceasta”. Alegerea unei cafenele este un exerciţiu de discriminare. Sunt cafenele întunecoase, unde indivizi cu înfăţişare aspră joacă biliard, şi cafenele de o eleganţă ponosită, unde pensionari certăreţi joacă bridge. Una poate fi plină cu *Beamten* care acumulează grijulii notele de plată, în loc să le achite, pur şi simplu; alta este frecventată de intelectuali care citesc ziarele oferite gratis.

Cafeneaua este utilă când ai de umplut intervalele de zi în care nu ai nimic presant de făcut. În mod normal, cu cât eşti mai în vârstă, cu atât sunt mai lungi aceste intervale. A existat un cuplu despre care se spunea: „Timp de zece ani, au stat amândoi ore întregi, zi de zi, singuri într-o cafenea.” Asta da, căsnicie, o să spuneţi. Ba nu, asta da, cafenea.

Băutură

Entuziasmul austriecilor faţă de berea fără gust e nimic pe lângă pasiunea lor pentru vinul tânăr şi acidulat. În zonele viticole, hanurile sunt cunoscute sub numele de *Heurigen*. Numele este derivat din *heuer*, care înseamnă „anul acesta” şi arată că aici se serveşte doar vin nou, din ultima recoltă şi dintr-o singură podgorie. Atmosfera şi tradiţia disting un *Heurige* de altul, fiind la fel de importante ca şi calitatea vinului (în cea mai mare parte alb), pe care mulţi preferă să îl bea *gespritzt* (stropit cu sifon sau apă minerală).

Dispoziţia cel mai des asociată activităţii de a bea este cea de *Gemütlichkeit*, care în acest context înseamnă veselie, intimitate, lipsă de formalism. Buna dispoziţie ia, de obicei, o formă care îi nedumereşte pe cei neobişnuiţi cu ciudăţeniile firii austriece, căci gândurile multora se îndreaptă, la un pahar, către tristeţe şi moarte.

Tonul melancolic, pentru care vinul este, fără îndoială, principalul vinovat, arată sentimentalismul nereţinut şi condimentează şedinţele bahice din *Heurige* cu un pic de macabru, ca o picătură de urină într-o cupă de nectar. Un trubadur modern, Roland Neuwirth, a satirizat această tendinţă într-un *Cântec autentic vienez*, în care oferă cincisprezece expresii metaforice pentru moarte. Printre ele se numără: „a se scoborî”, „a lăsa papucii deoparte”, „a preda lingura”, „a începe să vezi cartofii de dedesubt” şi „a îmbrăca pijamaua de lemn”.

[1] Cel mai înalt vârf din Austria.

Cumpărături

În Austria, a face cumpărături este o acţiune reglementată de coduri nescrise, pe care nu le poţi încălca decât pe propriul risc. În supermarketuri, clientul model îşi arată intenţia de a cumpăra atunci când ia coşul de sârmă sau căruciorul de la intrare. Austriecii fac conştiincioşi acest lucru pentru a nu fi acuzaţi că au strecurat obiecte în buzunare în timp ce se învârt prin magazin. Când se apropie de casă, clienţii sunt întâmpinaţi de anunţuri din care află că sacoşele personale trebuie prezentate la control, „pentru evitarea neînţelegerilor”.

Mult mai simpatici decât marile magazine sunt omuleţii din domeniul vânzării cu amănuntul: vânzătorii de la tonete, de la gheretele cu bilete de loterie, proprietarii de tutungerii – *Tabak* – care comercializează bilete pentru transportul în comun, ziare şi ţigări şi, ultimii, dar nu cei de pe urmă, *Greißler*. Cei din urmă reprezintă un fenomen vienez, băcanii de la colţul străzii, despre care se spune că sunt veşnic pe cale de dispariţie din cauza concurenţei făcute de supermarketuri (dar care sunt în această situaţie de peste treizeci de ani). *Greißler* au fost descrişi ca vânzând „orice, de la castraveciori la filozofia casei”. Ultimul produs se cumpără în cantităţi considerabile, iar magazinele sunt adesea pline de pensionari care ciripesc ca nişte grauri. Abili, proprietarii au grijă să rămână neutri cu privire la temele zilei, pentru a-şi asigura prezenţa continuă a clienţilor.

Tutungeriile şi gheretele cu bilete de loterie atrag, la rândul lor, o clientelă fidelă, căreia îi face plăcere să întârzie la o ţigară, oferind în acelaşi timp publicului captiv un amestec deconcertant de vorbe de duh şi înţelepciune provincială. Ori de câte ori titlurile ziarelor dezvăluie câte un

scandal, abia dacă mai ai loc în gherete, atât de mare este dorinţa tuturor de a-şi exprima opiniile.

Conservatorismul austriac presupune adaptarea programului magazinelor mai degrabă la nevoile proprietarilor decât la ale clienţilor. După discuţii nesfârşite, orele de funcţionare s-au liberalizat în mare parte, dar ministerul de resort este şi acum blocat într-un conflict cu cei care se opun propunerii sale de a da magazinelor libertatea deplină de a deschide oricând, între ziua de luni, ora 0.00, şi sâmbătă, ora 17.00. Aţi putea crede că dreptul de a-ţi deschide propria prăvălie cum te taie capul nu ar trebui să fie subiect de ceartă, dar cei care pornesc de la această premisă nu înţeleg mentalitatea prăvăliaşului austriac, cel puţin a celui tradiţional. Dacă el nu vrea să deschidă la o anumită oră, atunci bineînţeles că va dori o lege care să-i împiedice pe toţi ceilalţi să o facă.

Acestea fiind zise, înainte de proliferarea masivă a supermarketurilor, a existat o oarecare solidaritate între magazine, în chestiuni precum programul de funcţionare şi limitarea categoriilor de puncte comerciale (de exemplu, există şi acum reguli care previn competiţia directă între farmacii). Unele oficii poştale şi sucursale din suburbii ale băncilor sunt şi acum închise timp de o oră sau două, la prânz. În ciuda faptului că aceasta este tocmai perioada zilei în care majoritatea salariaţilor au nevoie să se poată folosi de astfel de servicii, austriecii sunt înţelegători: la urma urmelor, masa de prânz este o chestiune serioasă, iar câştigul nu trebuie să devină mai important decât mersul digestiei.

Sănătate

Interesul austriecilor faţă de starea de sănătate este ştiinţific sau măcar pseudoştiinţific. Conversaţiile despre sănătate sunt presărate cu termeni impresionanţi, iar o relaţie de prietenie presupune să asculţi, pas cu pas, descrierea simptomelor prietenului, apoi să răspunzi cu o relatare exhaustivă proprie.

Ideea de diagnostic se potriveşte temperamentului austriac şi pe ea se întemeiază uriaşa şi binemeritata reputaţie a Şcolii Medicale vieneze; au fost doctori care, în secolul al XIX-lea, au dus-o la extrem: „Diagnostichez că mai aveţi nevoie de un diagnostic.” În 1847, un vizitator german scria un poem satiric în care îi descria pe eruditţii profesori vienezi luându-şi energic notiţe, în timp ce starea pacientului se deteriora sub ochii lor, iar acesta, în cele din urmă, murea. Moartea, desigur, oferea posibilitatea unei examinări post-mortem, urmate de alte dezbateri pe tema diagnosticului.

Centre de sănătate

În Austria, tratamentul medical este garantat printr-un sistem de asigurări obligatorii, administrat de Fondurile de boală. Acestea îşi au sediile în nişte fabuloase palate de sticlă şi marmură, iar straturile lor executive adăpostesc nenumăraţi beneficiari ai clientelismului politic. Conducerea de la vârf primeşte salariile obişnuite pentru asemenea posturi călduţe, iar bugetul de stat achită nota pentru deficitele înregistrate de fonduri.

Sistemul funcţionează destul de bine, probabil pentru că, în cea mai mare parte, finanţarea se face direct. Problemele apar numai când se fac gafe sau izbucnesc scandaluri, moment în care, conform unui ritual bine stabilit, răspunderea este pasată de la unul la altul, între cei care sunt implicaţi în sistemul serviciilor de sănătate: Autoritatea Spitalicească, autorităţile administrative provinciale, Ministerul Federal al Sănătăţii, Ministerul Federal al Educaţiei, Ştiinţei şi Culturii etc. Fiecare dintre acestea, pe rând, examinează responsabilitatea cu un aer de mirare şi dezgust, după care anunţă că, de fapt, nu intră în zona sa de competenţă şi o dă mai departe.

Sănătate dietetică

Bărbaţii austrieci din noua generaţie sunt mai conştienţi decât predecesorii lor de nevoia de a avea o condiţie fizică bună şi de a mânca sănătos. De aceea, şansele lor de a degenera, ajungând nişte infarcturi incipiente pe două picioare grase, sunt mai mici. *Wurstfresser* (mâncătorii de cârnaţi) burtoşi şi crăcănaţi sunt pe cale de dispariţie, chiar dacă trăiesc întotdeauna mai mult decât au crezut ei înşişi sau doctorii lor. Rămâne de văzut dacă austriacul nou, cu tendinţele lui vegetariene şi apa lui minerală, va putea păstra acelaşi regim şi după vârsta de patruzeci de ani.

Afaceri

Atitudinea monopolistă şi corporatistă a austriecilor faţă de afaceri a fost mai întotdeauna vizibilă, deşi în prezent ea este tot mai contestată. Punctul de cotitură pentru piaţa liberă se poate să fi fost eşecul şicanelor oficiale, menite să îl împiedice pe Niki Lauda să pună bazele unei companii aeriene. După ce a supravieţuit rănilor aproape mortale suferite într-un accident de maşină, el a avut o misiune mai grea, aceea de a învinge birocraţia austriacă, adânc înrădăcinată, în tentativa de a înfiinţa o linie aeriană. Înainte de a se întinde mai mult decât îi era plapuma, în anii nouăzeci, Lauda Air s-a dovedit a avea un succes comercial mai mare decât compania de stat, Austrian Airlines, pe care birocraţii încercaseră să o protejeze.

Tendinţa către concurenţa intensificată a luat amploare; de exemplu, după o acţiune viguroasă (dar nereuşită) de ariergardă organizată de Asociaţia Opticienilor, un lanţ de magazine de produse electrice vinde acum ochelari la preţuri cu două treimi mai mici decât cele impuse de unele dintre magazinele oficiale – şi se laudă cu asta în reclamele de la televizor.

În ciuda sau poate datorită practicilor restrictive, economia austriacă a reprezentat mult timp una dintre minunile lumii postbelice. Creşterea ei a fost susţinută remarcabil, iar ţara a părut să fie, ca prin minune, imună la recesiunile care au lovit alte state. Aceasta a făcut din şovăielile de la începutul anilor nouăzeci ale economiei naţionale o experienţă nouă. Mai mult, a evidenţiat starea periculoasă a conglomeratelor industriale de stat, care au implodat, în fine, după ani de administrare neglijentă şi (în unele cazuri) coruptă. În Austria, afacerile şi politica nu funcţionează într-o simbioză sănătoasă. Acum, că aceste consorţii de stat sunt sparte şi oferite spre privatizare,

austriecii speră ca asemenea cutremure să devină mai rare în viitor.

Până acum, cea mai spectaculoasă privatizare a fost cea a Austria Telekom, un monopol a cărui eliminare a dus la scăderea tarifelor cu până la 30%. Poşta nu vrea să rişte. Într-o tentativă de a-l păstra de partea lor, filialele locale iniţiază sporadic ofensive de fermecare a publicului. Angajaţii îşi surprind clienţii nemairăstindu-se la ei cu instrucţiuni sau nemaiaruncând priviri ucigaşe coletelor. În campanie au intrat şi cutiile poştale, pe care au apărut peste noapte mesaje vesele de bun venit. Doar un ticălos cu inima îngheţată poate trece nesimţitor pe lângă o cutie poştală acoperită cu abţibilduri pe care stă scris *Ich fühle mich so leer!* („Mă simt atât de goală!”) fără să pună nimic înăuntru.

Pe toată perioada Războiului Rece, ţara a profitat de pe urma relaţiilor comerciale cu Blocul Răsăritean, astfel încât, când a căzut Cortina de Fier, oamenii de afaceri austrieci aveau contacte excelente în multe ţări fost comuniste şi au purces cu mare abilitate să exploateze asemenea oportunităţi. Vestea cea bună este că relaţiile comerciale cu Europa răsăriteană s-au intensificat. Vestea mai puţin bună este că ţările fost comuniste pot oferi preţuri mai mici decât firmele austriece în multe domenii, datorită rezervelor de forţă de muncă înalt calificată, dar ieftină. Dar companiile austriece au profitat de situaţie mutându-şi producţia către statele vecine, investind mult în firme mixte şi afaceri precum cele cu bere din Ungaria sau înfiinţând sucursale ale băncilor.

Dar scepticismul faţă de ceea ce îi motivează pe oamenii de afaceri este profund înrădăcinat în atitudinea austriacului obişnuit. Lucru deloc surprinzător, dată fiind maniera secretoasă în care le place directorilor de firme să opereze. Chiar şi în anul 2000, un mare lanţ de supermarketuri refuza să îşi facă publice registrele contabile, invocând „confidenţialitatea tranzacţiilor”. Uneori consiliile de

supraveghere (echivalentul austriac al personalului fără funcţie executivă) nu află nimic din ce fac consiliile de administraţie – şi, uneori, şi invers. Când s-a anunţat că două importante bănci austriece intenţionează să fuzioneze, directorul uneia dintre ele s-a plâns mirat reporterilor că a aflat despre iminenta fuziune din presă.

Crimă şi pedeapsă

Schmäh

Infracţiunile grave sunt rare în Austria şi, de aceea, când au loc, domină cu atât mai intens primele pagini ale ziarelor. Nu cu mult timp în urmă, un criminal aparent pocăit (care fusese la televizor, conferenţiind lejer şi informat pe tema reformei Codului Penal) a revenit brusc la vechile obiceiuri şi a mai făcut o victimă. Cu adevărat un ucigaş de dragul celebrităţii. Arăta atât de fermecător, atât de elegant în costumul lui alb, atât de sincer şi de convingător!

Austriecii sunt fascinaţi – şi pe jumătate îndrăgostiţi – de cei care comit escrocherii în urma cărora poliţia, psihiatrii, politicienii şi oricine altcineva din rândul autorităţilor sfârşesc prin a deveni ridicoli. Bărbatul care a furat nepreţuita solniţă a lui Cellini de la Kunsthistorisches Museum din Viena, apoi, câţiva ani mai târziu, a îndrumat poliţia către locul unde era îngropată este un asemenea exemplu.

Înşelătoriile comise cu stil sunt cunoscute sub numele de *Schmäh* (cuvânt existent doar în Austria), iar faptele celor care le practică stârnesc mare încântare. Puţini au rezistat aventurilor „tuşii Hermine”, care a părăsit Austria cu milioane într-o valiză prăpădită, ca agent colector al contractorilor corupţi din domeniul construcţiilor sau celor ale unei nobile doamne care răspundea anunţurilor publicate de domni vârstnici şi şubrezi care aveau nevoie de ajutor în gospodărie şi care şi-a făcut o carieră îndelungată şi profitabilă din a se mărita cu ei, a-i asasina şi a le lua banii.

Au urmat numele grele asociate cu înşelătoria practicată de un lanţ de magazine, o escrocherie de o simplitate atât de izbitoare, încât te întrebi cum de nu s-a gândit cineva la

ea mai devreme. De îndată ce se apropia data de expirare de pe pachetele cu carne, produsele erau scoase de pe raft, reştampilate conştiincios cu o nouă dată de expirare şi repuse în vânzare.

Maestrul necontestat în materie de *Schmäh* a fost un infractor pe nume Udo Proksch, escroc în domeniul asigurărilor, care întreţinea politicieni de toate culorile (dar mai ales socialişti) într-un salon privat al celebrei cafenele vieneze Demel, al cărei proprietar era. Relaţiile acestea i-au fost de mare folos când a devenit suspectul principal într-un caz de fraudă cu asigurări, după scufundarea unui cargobot, cu pierderi de vieţi omeneşti. După câţiva ani petrecuţi ca fugar, i s-a făcut dor de cartierele rău famate ale Vienei şi a încercat să se strecoare înapoi în ţară, sub o altă identitate. Spre jena câtorva persoane aflate în poziţii înalte, autorităţile britanice de la Heathrow au avut lipsa de tact să îşi anunţe omologii austrieci, ceea ce nu a lăsat nici o altă opţiune, în afară de arestarea lui Proksch la punctul de control. Astfel a luat sfârşit un remarcabil exerciţiu în materie de detecţie cu încetinitorul, care aminteşte de o urmărire petrecută într-un coşmar, dar una în care urmăritorul este acela pe care picioarele nu par să îl ajute să înainteze.

Scandaluri

În presa cotidiană, scandalurile variază de la abuzul de diurnă (diurnele sunt un mod de viaţă în Austria) la evaziunea fiscală şi comerţul ilicit cu arme. Unul masiv, de corupţie în construirea unui nou spital municipal în Viena, s-a întins peste un deceniu, iar altul, pe tema unui cartel de contractori care licitau pentru proiectele de infrastructură, s-a lungit aproape la fel de mult. Mai recent, un megascandal în care a fost implicat şi sindicatul din BAWAG (*Bank für Arbeit und Wirtschaft*) a reuşit să ascundă ani de zile tranzacţii false şi pierderi uriaşe, înainte de a fi făcut public. Ironia, delicios de austriacă, a acestui scandal rezidă în faptul că sindicatul socialist BAWAG finanţase companii dubioase, de faţadă, în Liechtenstein, de tipul celor pe care politicienii socialişti le aveau în vizor de ani întregi.

Nume importante de politicieni, legate de aceste tranzacţii şi de altele, la fel de necurate, au o deprindere asemănătoare celei a lui Houdini, aceea de a ieşi cu bine din situaţii periculoase. Puţinii care sunt condamnaţi scapă, de obicei, cu o amendă şi o pălmuţă la fund, lăsând instanţa cu un aer de demnitate ofensată, ca şi cum întreaga poveste ar fi fost o îngrozitoare neînţelegere.

Limbă

Proverbele austriece reflectă atitudini ambivalente atât faţă de istorie, cât şi faţă de caracterul naţional. Cei care stăpânesc într-o oarecare măsură a limba îşi amintesc mai ales gafe sau greşeli comise de cei din ramura executivă. Cea mai cunoscută este: *Alles gerettet, Majestät* („Toată lumea este în siguranţă, Maiestate”), raportul înaintat de şeful poliţiei, prea dornic de a fi pe placul lui Franz Joseph după incendiul de la Ringtheater, din 1881. (În realitate, trei sute optzeci şi şase de persoane au murit arse de vii.)

Multe expresii evocă antipatia austriacului faţă de străinii care au încercat să îi impună modul lor ciudat de a gândi. „A face o mutră de spaniol” sau „Pentru mine, sună ca limba spaniolă”, analogă expresiei englezeşti „Pentru mine, e ca limba greacă”, datează din vremurile în care Habsburgii austrieci importau o suită spaniolă, posomorâtă şi antipatică, care insista asupra unei etichete sterile şi rigide.

Numeroase sunt cuvintele şi expresiile menite să mai taie câţiva centimetri din nasul celor înfumuraţi sau vanitoşi; un *Adabei*, de exemplu, este cineva care trebuie să fie mereu *dabei*, adică prezent, şi să fie văzut la toate evenimentele. Sensuri asemănătoare au termenii *Gschaftlhuber* – şeful brigăzii de pompieri, preşedintele clubului de popice, trezorierul Clubului Veseliei, locotenent în Armata Salvării, toate reunite într-o singură persoană. Slugărnicia este, de asemenea, amendată prin încântătoarea expresie: *Schnittling auf allen Suppen* („arpagic pentru toate supele”).

Chiar şi *Beamtenschprache* („limba oficialităţilor”) poate fi captivantă, căci cine îi poate rezista lui *das lebende Inventar* („numărătoarea de capete”), care descrie personalul didactic dintr-o şcoală de elită? Sau autoironicului *Löschmeister* („maestru în stingeri”), care descrie un pompier? Alte cuvinte îşi iau farmecul din calităţile

onomatopeice sau muzicale – nu mai este o surpriză faptul că *Schnorrer* şi *Schmarotzer* înseamnă, amândouă, „parazit”, în timp ce *Kerlzschlucker* („cormoran de lumânare”) este o persoană insuportabil de evlavioasă, care nu pierde nici o slujbă la biserică.

Uneori, ideea din spatele cuvântului este mai amuzantă decât sonoritatea lui: echivalentul austriac al „burţii de băutor de bere”, de exemplu, este *Backhendlfriedhof* („cimitirul pentru puii prăjiţi”).

A doua limbă, la modă pentru cei care intenţionează să urce pe scara socială este engleza, care a pătruns încet, dar sigur, în domenii ca moda, afacerile şi politica. Cuvinte precum *super*, *fit* sau *clever* abundă în vorbirea de zi cu zi, la fel ca expresii precum *sorry* (în general, folosit ironic în Austria, fără nici cea mai vagă părere de rău) şi clişeul preferat din predicile profesorilor universitari, *last but not least* („ultimul, dar nu cel de pe urmă”).

Profitând de această tendinţă, un post de radio a început să îşi facă reclamă cu sloganuri care nu aveau niciun sens în germană, dar din care tinerii sofisticaţi lingvistic puteau extrage versuri din cântecele pop în engleză *Ollju niedis Laf* şi *eiwill sörweif* (*All you need is love* şi *I will survive*).

În Austria, o expresie învechită sau banalizată poate căpăta oricând un sens nou sau o intonaţie subtil nuanţată, care face ceva mortal din ceea ce pare inocent şi viceversa. În mâinile unui maestru, limba se reformulează permanent, producând un şir întreg de expresii proaspăt turnate în forme. Dar, austriacul fiind austriac, nu se aşteaptă ca geniul său, în acest domeniu sau în oricare altul, să fie recunoscut ca atare. Aşa că transformă până şi faptul că e ignorat într-un aforism, asemenea lui Grillparzer, care murmura: „În colţul ăsta de lume, nu-ţi recunoaşte nimeni meritele. În Austria, şOrdinulţ Crucea de Aur nu se atârnă pentru geniu; dar geniile se atârnă una-două pe cruce…”

Conversaţii şi gesturi

Austriecii posedă un asemenea arsenal de arme verbale subtil jignitoare, încât nu au nevoie să dea din mâini pentru a se face înţeleşi. Pentru lumea din afară, sunt nişte indivizi flegmatici. Nu este un lucru neobişnuit ca, la o petrecere, să vezi un oaspete care rămâne tăcut întreaga seară, fără îndoială urmând folositorul precept al lui Wittgenstein: „Despre ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă.”

Austriecii au o capacitate aproape nesfârşită de a nu se lăsa impresionaţi de pretenţii şi laude exprimate verbal, fiind, în schimb, relativ uşor impresionaţi de spectacole. Se aude frecvent comentariul depreciativ: *Er macht sich wichtig* („Vrea să pară mai important decât este”), iar *Wichtiguerei* („făloşenia”) atotştiutorilor este întâmpinată cu o doză sănătoasă de dispreţ.

Atunci când aroganţa sau necinstea trebuie pusă în evidenţă, prejudecăţile locale îşi fac adesea simţită prezenţa. Invidia provincială este vizibilă mai cu seamă în opinia faţă de caracterul vienezilor, exprimată cam aşa: *Du wienerst mich an* – mă dezguşti; un *wiendiger Typ* – un tip dubios; sau în afirmaţia *Wer nichts wird, wird Wiener* – oricine vrea să fie un nimeni se face vienez. Vienezii răspund pe măsură, cu referiri la „găluştele tiroleze” sau la „frizienii din est”, cea de-a doua fiind o descriere ucigaşă a locuitorilor din Burgenland, plasaţi astfel în categoria prostiei iremediabile atribuite nefericiţilor frizieni din nordul Germaniei.

Mormăiala şi văicăreala fac parte din conversaţia obişnuită a austriecilor, mai ales dacă sunt vienezi. „Să nu laşi un austriac să critice înseamnă să-l castrezi”, susţine consilierul în materie de sex Gerti Senger. Această trăsătură se combină însă cu o doză considerabilă de farmec personal

şi curtoazie, lucru pe care un outsider l-ar putea considera o agresiune învelită în slugărnicie.

Formele ceva mai rafinate ale mormăitului de protest îmbracă haina pesimismului filozofic, pentru care austriacul are un talent îndeaproape înrudit cu capacitatea lui de diagnosticare. O colorată descriere a mohorelii profesionale face profesorul futurolog Millendorfer, care observa odată că perspectivele Austriei pentru următorii douăzeci până la cincizeci de ani sunt bune, cu condiţia ca ea să reuşească să supravieţuiască, într-un fel sau altul, următorilor cinci. Într-o zi însă, profesorul părea neobişnuit de vesel. Întrebat de ce, a explicat:

— Lucrurile par să ne surâdă.

— Mă bucur să aud asta, a spus interlocutorul. Scade numărul sinuciderilor?

— Nu, i-a răspuns profesorul Millendorfer, el rămâne foarte constant. Dar peste tot, în lume, se înregistrează o creştere uriaşă.

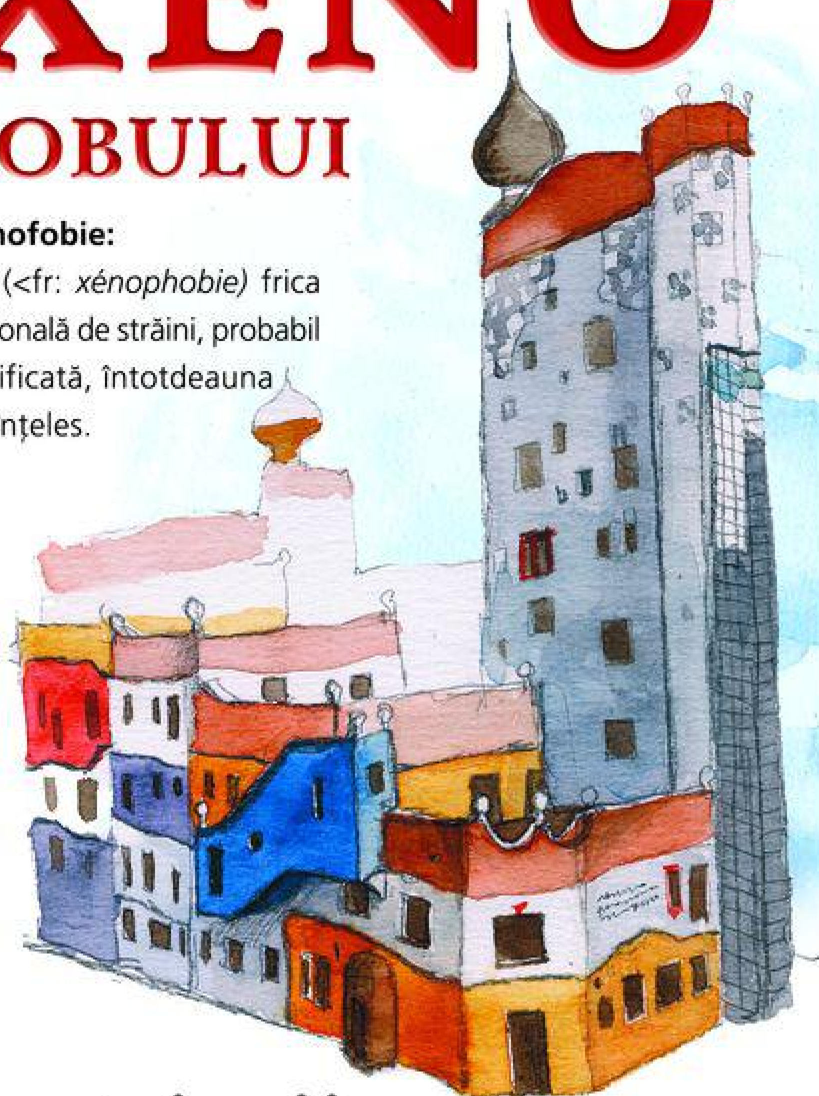
Louis James

GHIDUL XENO® FOBULUI

Xenofobie:

s.f. (<fr: *xénophobie)* frica irațională de străini, probabil justificată, întotdeauna de înțeles.

austriecii

Table of Contents